

DE
MORBO
EPIDEMICO.

TAM

Hujus, quàm superioris Anni,

MDCCVM
1678 & 1679

NARRATIO.

Auctore, Ch. Love Morley, M. D.

CUI ACCESSIT

Clarissim. & Sapiendiss. Viri, D. Lucæ Schlicht.
Medicinæ Professoris in Academia Lugduno-
Batava, felicissimi sæculi nostri Practici,
de eodem Morbo ad Auctorem Epistolica
Narratio tanè quàm doctissima.

MORBO

EPIDEMICO.

TAM

Huiusmodi laboris Anno

August. C. 1721. M. D.

C. 1721. A. C. E. 2. 1. 0

Clarius & sapienter Viri D. C. 1721. A. C. E. 2. 1. 0
Medicis & Chirurgis Auctoribus
Causa, Efficacia, & Modus
de eodem Morbo ad Auctoritatem
Historiae quam habuit.

Nobilissimo. Sapientissimo. Floren-
tissimoque. Collegio. Regali.
Medicorum. Londinens. id est,
Nobilissimis. Clarissimis. Sapien-
tissimisque. Viris;

D. N. N. D. *Johanni Micklethwaite,*
Equiti iurato, Preside

George Em, Equiti au-
rato.

Thoma Cox.

Daniel Whistler.

Johanni King.

Carolo Scarborough, Equiti

iurato, Medico Regio

ordinario.

Thoma Witherley, Medico

Regio ordinario.

Daniel Whistler.

Samuel Collins.

Thoma Allen.

Edwardo Croome.

Ceterisque ejusdem Collegii, & No-
bilitate, & Sapientia, & Proden-

tia, & Spectatissima Sociis, Candi-

daris. Honorariis, Permissis. Sa-

luc. & obsequ. P. D. *Ch. G. G.*

Marthy

A 3 *Medici Viri*

Viri Ornatissimi

UT agris medicinam,
& omnem obser-
vationem, sapien-
tia vestra; sic quoque, æ-
grorum curam sustinentibus,
observantiam erga Vos sin-
gularem, ea, quæ in Vobis
singulis, Collegioque ve-
stro, summa est auctoritas,
jure merito præcipit. Ac
sapientie, & dignitatis, &
humanitatis vestræ, notitia
nunquam non est, ubicum-
que Medicina rationalis est.
Siquidem, æ urbes vestra
longè lateque, pervagata,
Orbem

Orbem jam prope tenese
videtur. Ergo etiam ca-
res, me quoque, quamvis
longissime degentem, usque
eo jam pridem affecit, ut
Collegii vestri honorem, &
amplitudinem, & semper,
& ubique, omni studio co-
luerem. Nunc vero, q post
longissimum tempus, si diu-
tinaeque, siq peregrinatio-
nem, iudicium patriam, reversus,
absurdioribus agam, nisi ut
ineciam erga Vos omnes ob-
servantiam, in omnibus inq-
dis, id testatam, & cogli-
tam, efficiam. Sic tamen,
ut me ipso prope audacia, &
remotio, in oculis, quia
Vos, duncipal sapientia, &
bi Medicina,

Medicinae, professoris, pub-
lice nunc adeo. Verumta-
men hic animum meum ad-
ducere, & splendor, & gra-
uitas, auctoritatis vestre po-
tuerunt. Ad hanc, & morbi
narratio, & difficultas, &
his oris, prope insueti. Vo-
bis praecipue omnium debe-
ri visa est, per quos maxime
& sanitas, & praeservatio hu-
jus mali, & consecutio, &
consequenda est. Deinde,
quod non certius aliunde
posteritas perfectam circa
illum doctrinam habitura
est, quam à Vobis quidem
aliquando memoria prodi-
tam iri spes est. Quocirca,
sive crimen aliquod admisi,
Medicus id

id meritis vestris, longè am-
plissimis, attribuere debetis.
Sin lævidensis scriptio Vobis
non ingrata erit, id ipsum
honorum mihi fore non medio-
cri scio. Valete

O Et Amplitud. M A C

Sapientie vera
Observantiss.

LECTORI

LECTORI

CANDIDO

Sal.

Mense Octobri, cum in
hanc Urbem rure re-
vertissem, equidem
nihil antiquius habui, quam ut
protinus inviserem---- Medi-
cum præstantissimum, at mihi
ita pridem cognitum. I
mult

multa ex me querere de morbo
hornatino: quâ ratione idem in
Hollandia apparuisset: si, qui-
bus quidem hic, sub iisdem sym-
ptomatis, et aliis: multa me-
cum differere de eius curatione,
cepit. Tandem rogare etiam,
atque etiam, ut quoniam accepis-
set, Cl. Schachtium, virum
summum esse, atque cui per nul-
lum in artis professione, in ea re-
gione, sed præcipue quod po-
pulo, in hoc morbo innumerabili,
et opem, et auxilium præsti-
tisset, ad eum ipsum scriberem.
Plenissime promissæ ac integram,
ab illo viri, quasi historiam vel-
lem petere, huius mali. Rem e-
nim in promptu esse, ut e Colle-
gio Medicorum aliquis se proci-
nus

nus ad scribendum conferret, ju-
stumque moliri homines volumen,
quo & natura, & curatio ejus,
aliquanto magis elucesceret. Ne-
que dum curandi ipsam viam esse,
aut perspectam satis, aut usu
cognitam. Maximeque, quod
novum, & ignotum, esset mali
genus, nova fortasse postulare
presidia, qualia nondum essent
reperta. Quid tandem? Man-
data me curaturam recepi. Scrip-
sique continuo ad Cl. hominem
Schachtium. Verumtamen, mul-
tis diebus elapsis, cum littera ex
Hollandia nulla se ostenderent,
cepi timere, ne etiam illas acci-
perem. Itaque, prehensis pu-
gillaribus, commentariisque, qui-
bus utor, curiose evolans, per-
pente

penitè scribere cæpi non magnum
volumen eorum, quæ notitiam ha-
bere huius morbi videbantur. Id
ejus rei causâ feci, quâ præstan-
tium Auctorum consilia adjuva-
rem. Deinde quæcumque con-
signanda esset historia de hoc mor-
bo, ut meum quoque symbolum
adferrem. Neque enim dubi-
tare licet, quin alia item loca
alia futuri sint, qui quæ nunc
gesserint, ipsi in hoc casu, vel
viderint, memoriam proditi relin-
quunt. Cuiusque diversis regionibus, ac
locis atque aliis per hunc morbum
afflixerint symptomata, sic tam-
dem ex omnibus in unum receptis,
et plenum et perfectum opus
consurget. Memuisse autem
debeant, quicumque postea le-
gent,

gentes ea nulli addicta opinioni
esse, sive abditarum rerum cau-
sas, sive evidentium in hoc ma-
lo, querenti. Ideoque ex toto
ab earum rerum recensione absti-
nia, nec aliquem investigando of-
fenderem. Rursus, ut hic com-
mentarius aut studium, aut di-
ligentiam, aut laborem, cupis-
set immittat, fieri non posse.
Cum ea duntaxat comprehende-
rim, quae quidem non hic, sed in
Hollandia gesta sunt, nec ubi-
vis, sed una tantum in urbe,
communia licet haec multis & vo-
cibus, & provinciis, extasisse
sciam. Verumamen, ut hic
morbus in Anglia, alibi, inse-
derit, aut quae curatio illi prae-
stata, vel praestanda sit, & similia,

ne attingere quidem volui. No-
tissime, eorum fidem, quæ dixi,
utique vehementer testatam
probatam, cunctis esse oportere.
Siquidem adfuit jam litteræ à Cl.
Schachtio, præstantissimo homine,
quæ de his ne dubitari quidem so-
nunt. Ac illa seruis mihi redar-
e sunt, cum & hæc scripta
essent, & prope jam edita sub
lucem. Alioquin ad isthæc ego
ne nequaquam demissem. Ver-
tè, si quid esset absoluti,
atque perfecti, id in omne
tempus oculuissem. ^{Nunc}
cum & hæc edita sunt,
illæ litteræ accesserint, equi-
dem vehementer letatus sum,
neam qualemcumque scriptio-
nem, ingeniosissimi seculi nostri
Medici

Medici testimonio confirmatam,
& stabilitam esse. Miratus
quoque sum non mediocriter, no-
stra cum illius viri scriptis sic ap-
positè convenire. Nam nihil
inter se, nisi quàm minimum
distant: cum eo tamen, quòd il-
le omnia melius tradiderit; qua-
dam verò adjecerit, quæ quidem
post meum ex Hollandiâ disces-
sum inciderunt. Atque hæc sunt,
de quibus legentem certiozem fa-
cere volui.

Londin.

Decemb. 31.

1679.

DE

moris, quos vidi, per hanc, quod
rum testis sit, quod ex parte
hanc, quod ex parte hanc, quod

hanc, quod ex parte hanc, quod
hanc, quod ex parte hanc, quod
hanc, quod ex parte hanc, quod

MORBO

Epidemico

NARRATIO

SECT I

DE MORBO Epidemico, qui

superiore anno, tam his,

quam aliis in regionibus,

inductis ferme domi-

natus est Europa, per-

lectis, quos habeo, commentariis, ac

inde restricta illorum temporum me-

moriâ, quæ vidi, quæ audiui, quorum testis fui, quæque expertus sum, ac unâ mecum complures alii (in quibus quidem Clarissimi fuere Medicinæ Professores Leydenſes, è quorum ore, consortio, verbis, observationibus, hæc magnam partem me hauisse non diffiteor) ea huiusmodi fere sunt.

De Nomi-
ne.

The New
Disease.

New Ague.

New Fea-
ver.

New Ague
Feaver.

New Dis-
ease.

light : as
in Darby-
shire.

Ac primo quidem, ut rem paulò altius repetam, quoad nomen huiusce morbi, certe haud alio unquam compellatum nomine audiui à præstantissimis illis viris, quam *Morbi Epidemici*, aut, si mavultis, *Febris Epidemica*. Sic enim loquebantur inter se, sic illum nobis designabant; cum interea nec novum, nec veterem, hunc morbum appellarent, uti fit in Anglia (*The New Disease*) nec nova illi nomina adaptarent, nec Febrim indigiterent intermittentem, nec continuam, nec utramque conjunctam, quibus omnibus nominibus, in hac Insula, tam à litteratis hominibus, quam ab aliis, eundem compellari scimus. An, quòd Febres, & Morbi Epidemici, apud nos rariores,

Epidemico.

1

obvium

-innotuit

etiam

rariores, cum sint, quam alibi terrarum, hinc novis nominibus, ceu nova monstra donantur? Vix equidem credo. Nam et Epidemicos hic morbos passim generari annales libri testantur, & eorum Britanniam, quam Bataviam, haud minus esse feracem, vel unus qui legatur, auctoritatem faciet Sydenhamius. Nec idcirco nos novarum rerum, & nominum, amatores dicemus: verum casu id potius factum fuisse, quam studio, censori velim. Et quod, sub primum huius morbi exoritur, cum illi, id est Belgae, veteribus uterentur medicamentis, & vulgaribus, nec nova conquirere medicinas faciundo subsidia, iisque facile, & tuto, hunc morbum expugnari animadvertent, hinc nulla suspicione erga novum morbum adducti sunt: cum prostratum nonnulli & diverso, quam illi, maiore metu percussis, dum novam adhiberent medicandi methodum, ac propterea nimis forsitan felitem, novam pronuntiaverunt morbum, antequam veterem experirentur. Etenim ex iis omnibus quae tam hic, quam in Belgio, & vidi, & audi, idque tam presenti, quam supe-

-tam innotuit

id

omnes

B 2

riore

Multitudo
agrotanti-
um.

riore anno, certe in eam mentem facile inducor, ut credam, non modo non plures, verum duplo forsitan pauciores, in hac regione, quam illa, agrotasse homines: & tamen id animi dicere, non modo minorem illic hunc morbum, verum & duplo hic fortasse maiorem sui concitasse admirationem. Quid ita? Certe causam divinabunt alii: neque enim aliam ego, præter dictam, invenio: neque alia hic symptomata, quam illic, hunc morbum habuisse, neque eadem graviora hic, quam inibi, extitisse, judicare possum.

III

Ætas mor-
bi.

Ceterum, quod ad ortum huius morbi attinet, verum, ut existimo, qui ad diversa tempora, primo qui & ad diversos illum annos, referantur. Accin-tereæ duo, vel tria, mihi pro certo comperta sunt. Primum, quocumque ille anno exortus sit, incrementum tamen, ac vires, & sui notitiam, ac studium, vix obtipuisse ante exeuntem vernam, vel etiam ineuntem æstivam, superioris anni tempestatem, id est, septuagesimi octavi. Deinde, illa, quæ hunc annum antecessit, æstate, nimirum anno

Epidemico.

5

anno septuagesimo septimo, incredibi-
lem pene hominum multitudinem, toto
Belgio, omnibus in urbibus, ac oppi-
dis, aegrotasse, ut, certis in locis, vix
septimus ille annus octavo cederet:
eosque universos haud aliis pene mor-
bis, quam omnis generis Febribus,
conflictatos constat. Igitur illius anni
commentarios mihi perscrutanti non-
nulla fortasse occurrunt symptomata,
quae hujusce morbi symptomatis simi-
lia possem dicere, sunt enim fere ea-
dem: & exinde multa quispiam con-
getere posset argumenta, quibus eun-
dem hunc morbum jam ante biennium
in Belgio grassatum esse existimaret.
Ad haec, *Cl. Dn. Schachtius*, uti lego
in pagillaribus, morbum illius anni
septimi Epidemicum disertè compella-
vit: quod item argumenti loco ha-
beri posset ad idem evincendum. Ver-
um, cum haec ita sint, illud etiam pro
certo habeo, ne ipsum quidem cla-
rissimum Schachtium, utrumque illum
morbum epidemicum pro uno, atque
eodem, habuisse, cum de illa re ne fan-
do quidem mentionem fecerit, tot ho-
ris, tot locis, tot apud aegros, ac di-
scipulos, quibus illum, pene cottidie,

toto anno septuagesimo octavo, de
 Febre hac Epidemicâ differentem au-
 divimus. Imò illud etiam testari lu-
 bet, nullum meo unquam Medicinæ
 professorem Leydensem, nullum illius
 urbis medicum, vel Chyrurgum, nul-
 lum facultatis Medicæ studiosum, ho-
 minem denique vel feminam, inter
 Batavos, nullam audivisse, qui poste-
 rioris anni morbum cum priori com-
 pararet, vel eundem esse diceret. Ut
 id mihi singulari prorsus admiratione
 dignum videretur, si ea fuisset vel
 hominum opinio, vel Professorum, in
 Belgio, & tamen ego tam assidue il-
 lorum comes, quàm qui maximâ, illam
 nunquam hisce auribus haussissem. Ma-
 neat ergo ratum, atque fixum penes
 animum meum, aut hunc morbum, de
 quo hic agimus, Epidemicum, illo an-
 no superiore septuagesimo octavo ex-
 ortum esse, aut certè, quod ego nulla-
 tens fieri posse concedam, illius ori-
 ginem tot Medicinæ lumina tate-
 ille.

Ortus non
 ante an.
 1678.

I. V.

Jam vero propius aliquantulum ut
ad illius originem accedamus, id quod
etiam & ad magni illius viri, Schachtii
inquam, honorem pertinere, & magni
alicujus ponderis, ac momenti, aucto-
ritatem habere, & magnopere, quæ à
me dicta sunt, de ortu hujus morbi,
stabilire posse videtur, equidem me-
mini, sub vernum tempus superioris
anni, id est, septuagesimi octavi, cum
frequentes illius latus stiparemus in
Nolotomio, cum nos de hoc morbo,
nihil tale suspicaremur, cum ille totus
esset in exponendis agrotorum mor-
bis, sepe illum, non semel; non bis,
aut ter, sed multoties; non obscure
sed distinctè, acclare; insignes de il-
lius ortu, tanquam de magno impen-
dente malo, nobis prædictiones fe-
cisse. Eas ille, & a ventis tunc quidem
spirantibus, & à similitudine hujusce
morbi cum aliis, & à Scorbuto, nisi
quam non dominante, & ab insolitis
nescio quibus aliis deducebat signis.
Idque pro eâ quâ in prænoscentis
morbis, prorsus antequam oriantur,

Prædictio
Schachtii
circa hunc
morbum:

insigni praeditus est facultate. Ita e-
 nim constat, non nunc primam, ve-
 rum multis temporibus multa illam
 de exortu morborum, multa de natu-
 ra illorum, non pauca de eventu, mul-
 to antequam evenirent, non solum in
 illa urbe, verum etiam alibi locorum,
 singulari cum laude, ac veritate, pre-
 dixisse. Id quod eximie praestitit in
 hoc casu. Prorsus, ut mirari virum,
 & dicta illius subeat, quoties recor-
 dor. Ita enim distincte loquebatur
 de hoc morbo, ita naturam illius de-
 pingebat exacte, ita certo de illius ad-
 ventu pronuntiabat, ut nemo esset il-
 lorum, qui audirent, quin ejusmodi
 calamitatem adfuturam indubitate
 statueret. Videbitis, aiebat aliquando,
 si hac tempestat diutius perseveret, hunc
 annum fore similem illi anno 69, qui
 iam calamitosus fuit huic urbi. Deinde,
 pro certo habete, Domini mei, dicebat
 alias, multa me videre, quae magnum ali-
 quod nobis malum, hoc anno, praenunti-
 ent. Item, observate, Domini mei, horum
 morborum genium, observate tempesta-
 tem hanc, attendite ad querebas Scorbuti-
 corum, videbitis iterum Febres Scorbuti-
 cas, totum annum redemptionem 69.
 Rursus;

Epidemica.

9

Rurfus : Si quid ego de morbis conjectu-
rari possum, & multa soleo conjicere, erit
hic annus ferax morborum : ac utinam
nobis non redeat ille annus 69. Rurfus
alibi : sic vix ulla Febris, vix ullus mor-
bus, est, qui non symptomata Scorbuti
nobis hac tempestate exhibeat, ut revera
verendum fit, ne annus 69 nobis hoc an-
no redeat. Atque hæc ille proloqua-
tus est decimo tertio Junii. Item a-
lio die : Scorbutus aggratus, & si
hac tempesta adeo calida perseveraret,
ego valde metuerem huic urbi a morbo
Scorbutico contagioso, uti anno 69. I-
tem, Hæteriana sum, inquit, Scorbutica,
& fere similes iis, quæ anno 69 grassæ
sunt, licet miores. Hæc ille, & in-
juscemodi sexcenta alia, per eos dies
proferebat. Ex quibus facile videtis,
& quid ille de hoc morbo senserit, ni-
mirum totum fuisse Scorbuticum : &
quæ ne per somnum quidem cogitarit
de ortu hujus morbi, de quo nunc agi-
mus, ante æstatem anni 78.

V.

His ita dictis de ortu, de appellati-
one, de præsensione circa hunc mor-
bum, hinc porro progrediamur ad il-
lius symptomata, si quo pacto possu-
mus, enarranda, cæteraque dicenda,
quæ supersunt. Veruntamen illud
quàm sit difficile, nemo est, qui no-
sciat, qui hunc morbum probè nove-
rit. Etenim, si quis unquam exitit,
& varietate, & multitudine, sympto-
matum insignis, hic morbus certè fuit.
Ut nihil nunc dicam de gravitate eo-
rundem, quæ aliis in hominibus ma-
jor, aliis minor, nonnullis etiam læ-
thalis fuit. Ac multitudo symptoma-
tum huncce morbum Scorbuto planè
non dissimilem fecit, varietas vero
sibi ipsi absimilem reddebat, adeò ut
quot homines, pene tot morbos esse
diceres, & exinde Scorbuto esse simi-
liorem. Etenim Scorbutum, & cla-
rissimus ille vir Schachtius, & sapien-
tissimi alii homines, his temporibus,
sic solent describere: *Est Syndrome va-
riorum, & gravissimorum Symptomatum,
quorum alia in aliis hominibus, neque vera*
omnia

omnia in omnibus, reperiuntur : Post quæ verba adjiciunt longam recensionem symptomatum, quæ visuntur in Scorbuto, præcipuorum. Prorsus ita vix contigit videre, in hoc morbo, duos homines eodem modo laborantes. Et tamen, in tantâ diversitate querimoniarum, eundem morbum, vel potius eandem morbi causam, facile posses agnoscere; vel quod hæc iisdem cederent remediis, vel quod cum dissimilitudine symptomatum similitudo tamen aliqua esset conjuncta. Sicut, si cum Scholis concedatur loqui, sanè *uniformiter difformiter* universos ægrotasse, dici possit.

V I.

Ergo in plerisque morbus erat ejusmodi. Primum Febre corripiebantur homines. Ea verò febris, ut plurimum, principio morbi, tertiana fuit, aut simplex, aut certè duplex, quævis hæc quidem paucioribus infeceris, quàm illa. Accedebantque & frigora, & sitis, & cætera, quæ in tertiana reperiiri consueverunt symptomata. In incremento vero morbi, Febris, ple-

Morbi
Principi-
um.

Incremen-
tum.

rumq;

rumq; continua erat, & ex genere putridarum. At ex facili rursus fiebat intermittens, & vel tertiaria Febris, vel cottidiana, vel duplex tertiaria, vel hemitritæa, vel alterius generis, vel planè ætuna, & quæ nullum nec recurrendo, nec exacerbando servaret ordinem; cum alii homines cotidie, vel alternis diebus, statas exacerbationes paterentur. Atque his temporibus, quæ dixi, tam principii, quàm incrementi, utique non difficilima fuit curatio, sive ab initio Febris intermittens, sive continua incubuisset, sive, post hanc, intermittens iterum exciperet. Ubi autem status accessit, cuncta ea pejora fiebant. Siquidem & curatio ipsa longè difficilior reddita est, & continua Febris, quæ occupaverat, in plures abibat dies, quàm antea, & huic Aphthæ sæpenumero supervenire, & alia pessima videbantur. Cumque continua se inclinaret, intermittentem nihilominus accersere, sero qualem dixi, eamque pejoris, quàm quidem antea solebat, indolis. Is status obtigit, ut opinor, de mense Novembri, vel certè ante Octobrem exeuntem. Neque diuturnus admodum extitit.

titit. Cæterum sub hyemem manifeste Declina-
 se remittere, tandemque quartanas in cio.
 Febres desicere, malum cepit. Ex
 his quedam sua sponte, nullaque pri-
 us habita adversa valetudine, conti-
 gerunt: quedam Febri quidem præ-
 gressa, veruntamen post longum tem-
 pus: quedam verò continuo post hanc
 homines invaserunt. Atque hæc de
 morbi quidem temporibus diversis no-
 tata sunt: nunc ad symptomata accer-
 dendum est, quæ communia fere cuilibet
 ex his extitere.

V I I.

Itaque vomitus aderat in plerisque
 gravis: in aliis verò id ipsum deerat. Sympto-
 Quidam bilem, quidam pituitam, qui mata præ-
 dam alios humores, alii unum genus cipua.
 bilis, alii aliud, nonnulli omnes hu-
 mores permixtos vomitu excernebant.
 Maximeque bilis vitellina inter princi-
 pia hujus mali: deinde in incremento
 ejus, aut etiam statu, utique non hæc,
 sed æruginea, vel porracea, id est,
 bilis ab acido humore depravata, pro-
 diit. Circa præcordia cuncti incre-
 dibiles fere angustias patiebantur:
 fuere tamen ex his qui levius, & qui
 nullatenus

nullatenusangebantur; ferre, qui
 nec respirare, nisi agerrime, nec
 quiescere, nec uno loco jacere po-
 tuerunt. Dolebat in multis ho-
 minibus caput: ceterum in aliis id ip-
 sum minime male habuit, aut certe
 leuius, aut nisi certis intervallis, aut
 certo, vel incerto, tempore paroxis-
 morum. Vigiliae, & suis, & inquietu-
 do, & iactationes, haec quidem in
 niverfos fere affigebant, quamquam
 nec deerant, in quibus illa incommodum
 non afferrent, & vel omnia abes-
 sent, vel unum, vel plura. In multis
 cita alvus: in multis adstricta eadem.
 His praecipue quibus initio Diarrhoea
 non erat: quibusque fluctabat, eadem va-
 rietas excrementorum, quae vomitus,
 apparuit, quaeque in omnibus sympto-
 matibus. Utraque autem reiectio, vel
 ab initio, nonnullos exercuit, ea ra-
 tione, quae qui cholera laborant.
 Quodque maxime mirum censendum
 est, hi & facilius morbum ferre, &
 multo celerius ab eo liberari videban-
 tur. Artuum dolores, & lomborum,
 & abdominis, & totius corporis, & hi
 aliquando certa sede fixi, aliquando
 instabiles, & vagi, complures diver-
 bant,

bant, quamvis non item alios, nec eadem gravitate. Hemorrhagiae in multis periculum attulerunt, incipiente in his, in illis vero desinente morbo, sive à naribus, sive à pectore, & aliunde. Lumbricis item multos exercitos constat, & hos excrevisse, tum viventes, tum mortuos, tum per alvum, tum per os, quosdam inclinate jam morbo, quosdam consistentes. His accedebant tormina, quae multos quoque graviter habuerunt, quamvis vermes non prodirent; cum in aliis nihil tale. Fames nulla, & appetentia cibi penitus prostrata, magnam partem hominum tenebat, quae quoque, mutato morbo, in his facile instaurari visa, in illis diutius perseverare. Sputatio in multis multa, diu gravis, imprimis his, qui in quartanam febrem evadebant. Quin & aliis, jam inde à primordio adverse valetudinis.

Vertigine autem tentari, & in or-

hem agi caput, praecipue convalescentem, tam erat commune symptoma, quam quod maxime, quamvis semel dixi, nullum signum, in hoc morbo exitisse

Plura Symptomata.

extitisse constans, & perpetuum
 Symptomata, qualia Scorbuticis in-
 esse solent, frequentes adeo vexabant,
 ut clarissimus Schachtius non dubita-
 rit, morbum Scorbuticum pronunciare.
 Veruntamen, hæc si non essent, nihil
 Scorbuto similis, quam morbi Incon-
 stantia, & varietas symptomatum, &
 eorum in aliis, atque aliis, dissimili-
 do perpetua. De cætero, complures
 citò Scorbutus invadebat, & huic se
 morbo iungebat, in multis præbe-
 visus, ac in hominibus non paucis, hic
 in Scorbutam desciscere. Insequen-
 bantur tumores pedum oedematosis
 morbo declinante, & infatio totius
 corporis, & in quibusdam hydro-
 ascites, & in aliis nihil horum. Quan-
 vis pauci evaderent sine languore
 magno, & diuturno. Ac ventris qui-
 dem distentio diu quibusdam manere
 post morbi recessum, nec ita promptè
 auferri, siue sua sponte, siue Magistro
 alio, commotà alvo, visa est.
 Attamen, si flatu prodibant, ab his qui-
 dem illa anxietas, quam diu præcipua
 fuisse in hoc morbo, minor aliquant-
 fiebat. Inter hæc, communis era-
 plerisque pulsus, & exiguus & imbe-
 cillus.

cillis, & celer, & frequens. Com-
mune quoque frigus inter initia fe-
bris; his quidem nec grave, nec lon-
gum; illis autem utrumque. Color

que infectus est, quibusdam mitis, &
tolerabilis; in quibusdam ariditatis

sentiam, & vehementem acrimoniam
ostendens. Quibusque hæc incide-

bant, si tum crebrius spiritum ducere,
tum difficillius, tum, ob anxietatem in-

lignem, ut canes, anhelare. Nota
tamen est, qui potionem liberam nec

ingereret, maioribus anxietatibus pro-
mi. Nec satis erat res illa, quæ an-

gustia decederet. Quia cum vires
ulque eo intercedunt, hic vel illis

agitationibus, hic post modum, in-
colunt, in letaliæ commovere non

expeditissime possunt. Ioque malum,
quemadmodum supra posui, tardissime

resistuntur est. Denique color multus,
qualis mortuorum esse solet, manit

que nonnullis post mortem, quam di-
tullimus, non legimus.

provisis inter vasa, ut in vasis illis
longissime. Quidam non tam resis-

it eundem, quoniam eundem morbo
novo pati videntur. Alii nec

sanitatem accedere nec resipi; sed
ut cunctos edros, sic de die in diem

morte

Mord
quin

Morbi ge-
nius.

Com- & ceteris & ceteris. Com-
mune quodammodo inter omnes
his; his quidem nec grave, nec lon-
gum. Ceterum illi inconstanti morbo
admirabilis. Itaque, in his, facili-
ter exundebatur; in illis, non nisi
facillime. In quibusdam intra quatuor
vel septem, vel etiam quatuordecim
expiravit dies; cum in quibusdam
vix totidem dierum septimanis, vel
mensis, curam satis eliceret. Fere
qui febrim epoto medicamento, vel
vomitorio, statim solvebat. Fere
fere & qui medicum cuncta artis pre-
sentia adhibere, tamen cunctis re-
sista. Nonnulli etiam morbi typum
& notum aliquod febrim genus, ut
pellis sunt; nonnulli per incerta omnia
ambigebant. Quidam facillime, re-
sato morbo, evadebant; quidam, eo
non minus difficiliter subleto, resista-
men. Ex his quidam semel recidivam
faciebant, quidam morbo resista
brevissimis intervallis morbo; quidam
longissimis. Quidam non tam relabi
in eundem, quam eundem morbum de
novo pati videbantur. Alii nec ad
sanitatem accedere, nec relabi; sed,
ut cursores equos, sic de die in diem
morbo

morbos maxime deprehensi sunt. Ex
 his certi, quibus ab initio febris con-
 tinua fuit, ab ea desigere in tertian-
 nam, & ab hac in tertianam duplicem;
 thinde in quotidianam, dein rursus in
 tertianam, & ab hac postremo in quar-
 tianam. Quae & ipsa tollebat, & re-
 dibat, & sepius altum simulans, tur-
 bus emergebat, & duplex cum esset, in
 simplicem, & simplex in duplicem,
 evadebat. Alii vero, quibus inter
 initia tertiana febris incubuit, primum
 facile sanabantur, utique certi etiam
 sine medicamentis: in tuto se existi-
 mabant, res proinde suas, ab ante-
 agone. Sed indigruissime postea
 percelliti sunt, morbo non solum re-
 cedente, verum etiam in peiora con-
 versis. Alii simpliciter correpti tertianam,
 mox in duplicem, vel quotidianam se-
 brent, vel quotidianam, decedebant:
 & hinc rursus in simplicem, & subinde
 in intermictam, & erraticam, inde non
 pauci in septenam, & commigrabant.
 Commune multis fuit, aphthis erup-
 tentibus, febre statim levare. Alii,
 ne id quidem proficit, & hi de vita
 percelluntur. Quidam iterum, &
 tertium, aphthis, nec leves eas quidem,

sed quàm maximè confertas, & graves experiebantur. Quidam nullas, vel omnino paucas. Multi febre subleuati haud ideo morbum exiebant, sed imbecillitate virum diutine laborabant, & vertigine tentabantur. Et quia veteres morbos experiri fuissent, eos confestim ibant, quales erant, scilicet, & Podagra, & Arthritis, & Scorbutus, & Lippitudo, et dolores capitis, et innumera huiuscemodi.

An defini-
ri possit?

Ac satis multa diximus de Symptomatis. Neque interea cuncta me tulisse arbitror. Neque quicquam mortalium, id nisi agerimè preestare posse, ut cuncta commemoret, qui singulis hominibus evenire in hoc morbo, istaque ex infinitis propemodum pauca selegimus, quæque maximè fieri conspicua, et vulgaria, et in multis cognita, et perspecta. De quæ rarius contigerunt, et non in paucis hominibus, nihil omnino dicentes, cum id infiniti sit laboris. Sed neque tertia pars illorum, de quibus retuli, in plurimis, incidebat, et

his plura, in illis pauciora, eveniebant: & in quibusdam omnia, quæ supra posita sunt, & cō amplius: & nullum aliquod Symptoma omnibus perpetuum fuit: et quisque nova sibi non rarò signa adsciscebat, quæ in aliis nēutiquam apparuere. Prorsus, ut, in tanta varietate, notam aliquam morbo huic inurere, et ea dicere, per quæ à quibuscvis aliis discerni posset, siue recentibus malis, siue vetustioribus, qualia signa Pathognomonica Græcis appellantur, pene impossibile videri possit. Utique enim illa signa, neque sola, neque certā multitudinē, finiri posse, ex dictis constare debet. Ac proinde hunc morbum, neque propriē definitionem, ut quædam ægritudines, neque descriptionem, nisi difficillimē, ut Scorbutus, & quædam alia, sustinere. Verique simile est, quod initio dixi, & à clarissimō Schachtio pronunciatum est, huncce morbum inus, & in cute, ut ita loquar, Scorbuticum fuisse. Non solum, quodd, inter initia, infinitus populus de Scorbutico conquestus est, & utriusque communia fuere symptomata complura: verum etiam propter

rea quod nullis legibus circumscriptus
omnia tam constanter habuerit, alia
atque alia; & neque finitione se, ne
que descriptione, comprehendi pate-
re.

Quæ signa
maximè
commu-
nia.

Hæc cum ita se haberent, fuere ni-
hilominus conjectura quedam, quæ
morbum istum, utique ab initio pro-
derent, notumque omnibus facerent,
ipsum, non alium, esse, ne anceps ju-
diciū Medicorum esset. Seu quia
illa signa eo modo affligebant, quo qui-
denti vix alias: seu morbi frequentia
suspicionem faceret: seu naturā ipsius,
& more, indicia sui non obscura præ-
bente. Igitur ex omnibus, quæ su-
pra retulimus, si quæ aliis aliā com-
muniora, hæc certè maximè fuere.
Fere autem illa contingebant, & in
paucis visa sunt abesse, & si unum,
non tamen omnia. Nausea, vomiti-
ones graves, angustia circa præcor-
dia, gravitas membrorum omnium,
& lassitudo, vertigo, vigilia, sitis,
jactatio, languor, recedente morbo,
& quæ his similia sunt. Quamquam
hæc

hæc posteriora & in omni febre possint contingere, & propterea hunc morbum vix patefacerent. Illa tamen, quæ primò posita sunt, vomitio, & nausea, & angustia, & lassitudo, & dolores, adeò visa sunt omnibus esse communia, ut nulla magis, & inter initia hujus morbi pene sola illum nobis commostrabant. Procedente morbo, mutabilitas ejus ipsius, vel pertinacia, & frequens recidiva, & in alios, atque alios, morbos commutatio, & longa imbecillitas, & vertigines, illa verò nullum dubitandi locum relinquabant, in quibus existerent. Nam, quod maxime mirum videri possit, in quibusdam cita sanitas, in quibusdam eadem non nisi tardè consecuta, iudicia hujus morbi pene paria fuere. Igitur, cum hæc nisi post tempus aliquod in conspectum se non darent, ac interea maxime referat, quis morbus sit, a principio medicum cognoscere, neque vomitiones illæ perpetuò adessent, certè vel solæ restabant angustia præcordiorum, quæ Medicos cùm manducarent ad illius morbi cognitionem, vel pigrities, & lassitudo, artuumque dolor, vel penes mem-

tem Medici iudicium omne e-
rat.

Urinæ.

Ac miretur fortasse quispiam, nul-
lam, inter hæc omnia, urinarum nos
mentionem fecisse. Sed in promptu
est respondisse, illas adeo fuisse vari-
as, uti fere sit, & instabiles, ut ex illis
nulla certa ratio haberi potuerit. Ne-
que mirum, siquidem & pulsus ipse,
& typus febris, & idæa valetudinis hu-
jus, tales quoque fuere. Ceterum u-
rinas Scorbuticorum similes, nullus
non centies vidit. Et siquis alius, hic
color, & consistentia, & hæc conten-
ta, maxime fuere familiaria. Si illa
non erant, utique, in aliis, rubri
coloris, & ardorem præ se ferentes,
ab initio adversæ valetudinis, & cras-
simulæ tamen erant. Quibus osten-
sis, mox intra se turbati, & sedimen-
tum copiose detrudere, videbantur.
At, in aliis, id ipsum sine mora obri-
git, ut quam minimè pellucerent, sed
simul ac emissæ essent, aut turbidæ,
aut turbatæ lymphæ, colorem refer-
rent. Neque crudas, quas vocant,
urinas,

urinas, aut quas tennes, & aqua simili-
 les, nisi in perpaucis, notare licuit.
 Neque concoctionis signa se raro ex-
 hibuere, sed, relabentibus iisdem,
 minus ruto fidebatur. Par quoque
 ratio fuit signorum, quæ colliguntur
 ex lingua, de quibus pariter neque *Lingua.*
 verbum fecimus, neque certam ob-
 servationem instituere, ut opinor,
 quisquam valuit. *Insignia* quinimo
Delphensia, quod genus signi in pelli-
 mis numeratur in *Hollandia*, nullam
 certitudinem conjecturando præbuere.
 Sed in quibus visa sunt adesse, quod
 non raro incidit, interdum malum e-
 ventum, interdum verò contrarium,
 prælagire solebant. Non minus quam
 lingue reliqua signa, de quibus dicere
 supervacuum esse existimo. Idemque
 dici deberet de *Crisibus*, nisi quod
 hic locorum has multi propterea mi-
 nus curant, quod minus utilem existi-
 mant illarum observationem, quod
 tamen falsissimum esse constat: nimi-
 rum, in quamprimum, & incertas,
 quoad tempus, & infidas, quoad
 spem, & non tutas, quoad eventum,
 extitisse. Visi tamen agnoscere, qui-
 bus perfectæ *Crises*, ut vocant, & ri-
 tam

manus
 subiecta
 inquit
Crisis

tam solutionem à morbo, & securitatem omnimodam præstiterunt. Vili è converso, quos eadem graviores suo tempore, id est, quarto, septimo, undecimo, quartodecimo die, extinxerunt. Veruntamen, ex omni genere Criseën, nullum notare licuit, quod quidem huic feбри esset proprium, ac constans. Usque adeo morbus iste per incerta omnia ferebatur, ut si inconstantiam ipsam depingere, morbum tamen hunc non idcirco liceret.

X I I I.

Quinam
præcipuè
corrupti.

Sed ne hoc quidem, quamvis diligenter requisitum, annotare licuit, quod genus hominum malum istud præcipuè, inter reliquos, afficeret. Satis enim constat, quosdam morbos etiam Epidemicos, his hominibus magis, illis minus infestos fuisse. Deinde certos sceminis, certos pueris; alios ætati huic, quàm illi, plus no-
cuisse. Itaque, ante decennium, cum febris huic similis Epidemica, cujus ante mentionem fecimus, urbem Leydam depopularetur, divites, & splendidas

didas personas, pene omnes, è vivis abstulit; reliquis parcebat: Ut è septuaginta viris rem publicam administrantibus, vix omnino duos superstites esse siverit. Ast in hoc malo nihil simile. Equè enim divites cum pauperibus, viros cum foeminis, æquè omnem ætatem invadebat. Nullumque discrimen agrotantium dabatur, seu hanc, seu illam, vitæ conditionem sustinerent. Cæterum dissimulandum non est, quosdam non desuisse, qui pueris, ac infantibus, quàm reliquis, hunc morbum benigniorem fuisse crederent; id ipsum tamen aliis negantibus. Ac inter civitates Belgicas, quæ populo, ac frequentia hominum, cæteris antecellunt, paulum initio discriminis animadversum est, utra magis laboraret. Ut eadem gravitate pænæ simul Amstelodamum, & huic proximam splendore Leydam, æquè Hagam Comitum, ac Roterodamum, non minus Harlemum, quàm Delphos, uno tempore affigere videretur. Attramen hand ita multò post patuit successu, urbem quidem Leydam paulò minus reliquis laborasse. Præcipueque ille rumor percrebuit,

Quæ Urbes.

Ruri, an
in urbe,
pejus fue-
rit.

buit, quod hic pauciores, quam in illis locis, vitâ decederent. Quod nihilominus & numero Medicorum, & horum quoque præstabilitati, jure posset attribui. Nihil item initio discernere concessum, ruri salubrius habitaretur, an in urbibus, cum in minoribus oppidis, ac pagis, non minus gravem tempestatem hanc experirentur homines rustici, quam cives. Nunc tamen illam opinionem invaluisse video, quæ multò perniciosius hoc malum in agris, quam intra muros, extitisse ferat. Quin etiam longè plures inibi diem obiisse. Quod, utrum ad defectum Medicinæ referendum sit, an aliam ad causam, ignoro. Credibilius tamen est, ubi Medici deessent, ibi necessariò plures desiderari debuisse.

XIV.

An ma-
lignus ex-
titerit.

Inquisitum quoque est in malignitatem morbi. Multis, ut in Angliâ, eum malignum prorsus constanter appellatibus; aliis, in quibus erant Leydenenses, eam vocem vix unquam usurpantibus. Ac de malignitate quidem,

quidem, in utramque partem disce-
ptari posse video. Itaque in primis
definiendum esset, in quo illa consistat:
sic enim citò rixā conquiesceret. Ne-
que enim omnis morbus, qui acutus,
est quoque malignus: neque in quo
infinitus populus corripitur: ut ne-
que, cum quis morbus difficile sana-
tur. Itaque ab optimis Authoribus,
in quibus quidem Schachtium, cla-
rissimum virum, esse volo, de ma-
lignitate sic statuitur. Scilicet, ut is
solum morbus ex hoc genere habendus
sit, qui protinus ab initio adversæ va-
letudinis, id est, secundo, tertio,
quarto, & quinto die, summopere vires pro-
sternat, ut agrum mori putes. Qui
interea morbo congruentia minime
habeat symptomata: ut, si hæc pauca,
& nullius fere ponderis, ille vehe-
mens sit, aut contrario modo, hic fe-
re contemnendus sit; illa verò & for-
tissima, & maxima, ingruant. Qui
sepe homines inexpectatò rapit, delu-
sà spe, & promissis Medicorum. Qui
remediis, optimâ lege præscriptis,
nullatenus obtemperare vult. Vel
qui ignotus penitus est, & ob id novis
rebus iadiget. His illi, & similibus,
morbum

morbum malignum circumscribunt. In quo quis non videt, cum a pestilenti morbo, aut etiam peste ipsa, nihil nisi gradu distare, & fortasse numero occisorum. Id quod iidem clarissime profiteri solent, cum, manentibus signis, quæ posita sunt, pestem dicant, inter initia, plures tollere correptos, quam quibus parcat, morbus autem malignus plures suat evadere, quam quos rapit.

Quibus de
causis qui-
dam ne-
gent.

Hactenus repperat doctrina, quæ de morborum malignitate traditur. Ergo illi sapientia professores, cum ultra hos cancellos progredi nollent, notam illam propterea minime huic adfiscendam iudicabant. Perspiciebant enim, si vera illa signa sunt malignitatis, ex his, ne unum quidem, huic malo convenire. Nam neque vires tantopere ceciderunt, inter principia morbi, ut protinus aegris metuerent, quamvis imbecillimæ in quibusdam essent. Neque symptomata, vel morbus, ad eò graviter incubuerunt, ut inter se vix congruerent. Neque subito

subito tollebantur homines. Neque
 illo tempore auxilium non facilem, &
 obtemperantem, se malum ostendit.
 Nec, quod initio dixi, ad nova confu-
 gendum fuit remedia, cum veteribus
 egregie oppugnassent. Quae quidem
 omnia, cum ex his, quae dicta sunt,
 haec sunt, tum ex his, quae dicuntur,
 constare possunt. Nam, quod ad
 remedia pertinet, dicendum id sepius
 est, vix illo tempore morbum fuisse
 cognitum, praesertim legere Epidemico
 quodammodo, facilius tunc dicamentis
 omnimodis cederet, veteribus scilicet,
 optimisque, & praesentibus quidam ar-
 te praescriptis. Id mihi ita fuisset, fieri
 certe nullo modo potuisset, quin, iusto
 tempore, quod innumerabilibus laborap-
 tibus, quod adeo plures perissent, vel
 potius, quod iam mortales, ibi tamen
 in vultu, quod da quod frequentissima, ac
 maxima, cum ad summum gradum
 invalens pervenisset, quod nulla do-
 mus sine legra esset, aut etiam pluribus,
 cum ingens Medicorum manus, quae
 in illa urbe, utpote, florantissima A-
 cademiam, quaequam defuit, vix, ac ne
 vix quidem, ut legris invadendis par-
 esset, liquidum constitit omnibus ex
 sensu

censu

censu capulorum, in quos singulos tri-
 butum ibi publicum penditur, nume-
 rum morientium intra septem dies vix
 vigesimum attigisse supra consuetam
 obire multitudinem. Id quod, per
 eos menses, propemodum quotannis,
 adultâ ætate, etiam cum sani sunt ho-
 mines, solet contingere. Quin is quo-
 que numerus brevi tempore minui, et
 intra paucissimas septimanas dierum,
 in pristinum censum redire visus.
 Quod si Amstelodami, ex eodem cen-
 su, multo plures solito, quam Leyde,
 diem suum obiëre, prorsus id attribu-
 endum erit, vel frequentissimo popu-
 lo, vel exterorum hominum multitu-
 dini, vel præfectæ conditionis plebi,
 quæ maximis in urbibus perpetuò mag-
 na sanitatem despiciatui habet, vel pau-
 citati Medicorum præ Academia, vel
 imperitiæ eorundem, et audaciæ in qui-
 bus sunt Empyræci, quorum quidem
 inibi permagna vis est, vel militibus
 ex castris redeuntibus, vel caritati
 Medicorum, maiora, quam alibi, sti-
 pendia egentium, ex quo factum,
 ut complures ne opem quidem illo-
 rum poscerent. Etenim has omnes
 causas, et eò plures, in civitate cog-
 fertissima

fertissima dari constat. Quæ cum ita essent, quantum fama percrebuit, vix centeni, bisve centeni homines, nec nisi paucissimis octiduis, ultra numerum solitam, è vivis excedere comperiti. Quod etiam sine Epidemia, vel morbo maligno, evenire potuit. Neque enim id raro in illa urbe, per æstatem, præsertim solutis castris, contigisse audio, nihil interea populo, nec utique Medicis, de peste, vel maligna valetudine sollicitis.

XVI.

Igitur cur malignitatis notam illi morbo inurerent, qui solito plures de medio minimè tollebat? At, dicet quispiam, curatu erat difficillimus. Mendacium, ingens. Satis enim constat, innumerabilem plebem, vel sine Medicina sanatam esse. Et remediorum virtus tam efficax obique fuit, ut illam nemo sine admiratione adspiceret. Ut dicerent, per id tempus, juvenes Medici, quique etiamnum studiis inhaerent, se nullo optabiliori anno potuisse ad artem faciendam accedere. Lacrum enim, & famam, Objectio-
num solutio.

D

facili

facili negotio se comparaturos: nec, ob numerum ægrotantium, defuturos clientes; nec, propter morbi modestiam, sese à calibus timere. At redibat morbus, & protrahebatur, & longam imbecillitatem à tergo relinquebat, & alios quoque morbos, & hi subinde alios adscisciebant. Quæ omnia nos supra quoque passi sumus. Verum id est: veruntamen dicam de singulis. Ergo *redibat morbus*. At ne media quidem pars hominum, nec fortassis tertia, nec quarta, id ipsum experti sunt. *Protrahebatur*, dicis. At, tibi dico, in paucis: quos item nullo tempore remedia non juvabant. An si una febris quarto, alia septimo, alia quartodecimo, alia vigesimo die solvatur, hæc, quia protractior, propterea maligna dicenda? Ego potius malignam existimarem esse, quæ quarto, vel septimo, ægrum contra vim remedium eripiebat. Huic verò notam malignitatis demerem, vel ob id ipsum, quòd in longitudinem abiret, & vim Medicinæ persentisceret. Ab illa enim fieri putandum, ut morbus moram trahat. Nam nisi vel Medicinæ, vel naturæ ipsius, auxilia adjuvarent,

varent; qui fieri posset, ut non omnes morbi citò perimerent? Ex his apparet, in quibus protractior fuit hic morbus, non propterea malignitas extitit: sed nec idcirco difficilis curatu fuit, quòd in paucis id eveniret: & in his quoque auxiliorum efficaciam malignitatis absentiam testatam esse. Attamen imbecillitas virium, & vertigines, & similia, diutius perseverare visa. Fateor. Sed in iis vel præcipuè, qui Medicos, & medicinam ipsam, præpropere dimittebant. Et hæc mala, seu per se, seu facili ope, cum eos revocassent, tollebantur. Nec, in paucis, illa ipsa contemnebant Medici, tum vitium aëris, tum morbigenium, causantes. Nec ullis fere periculosa erant. Ergo quæ tam magna in his malignitas subest? Morbos alios, inquis, relinquebat. Sed qui nec difficile tollebantur, nec periculosi existerent. Quid in hac re malignitatis invenis? Omnino si iis esset difficillima curatio, & hæc periculosissima, possem ego tecum malignitatem suspicari. Nunc, cum hæc omnia abessent, in alia omnia eo. Curati alios adfesciebant. Veruntamen quos eadem fa-

cilitas curare videbatur: quibusque nihilo plus malignitatis inerat, quam qui præiverant.

X V I I.

Ultior
solutio.

Breviter dicam. Hi, quos diu alius ex alio morbo trahebant, pauci fuere præ numero ægrotantium. Ferèque omnes, & cachectici, & invalidi. Quodque notare dignum est, tum id accidebat in plerisque, cum mentem integrum, aut eo amplius, ex Epidemicâ ægritudine convaluissent. Ad hæc, vix aliud malum in hac vicissitudine, quam quod aliàs in Cachecticâ specie corporum, experiri licuit; ut, uno morbo curato, alius suboriatur. Nec, ob id, morbos malignos dicimus esse. Vel certè, si id ita esset, hi nunquam esse desinerent. Inerat verò discrimen, quòd hi morbi multiplices facilius, & tandem penitus curati sint. Cum quidem, in pessimo corporis habitu, quòd aliàs accidit malum unum post aliud, vix unquam integrè ad sanitatem perducatur, nec nisi multorum annorum spatiis. His ita præstitutis, potuit fieri (exponam

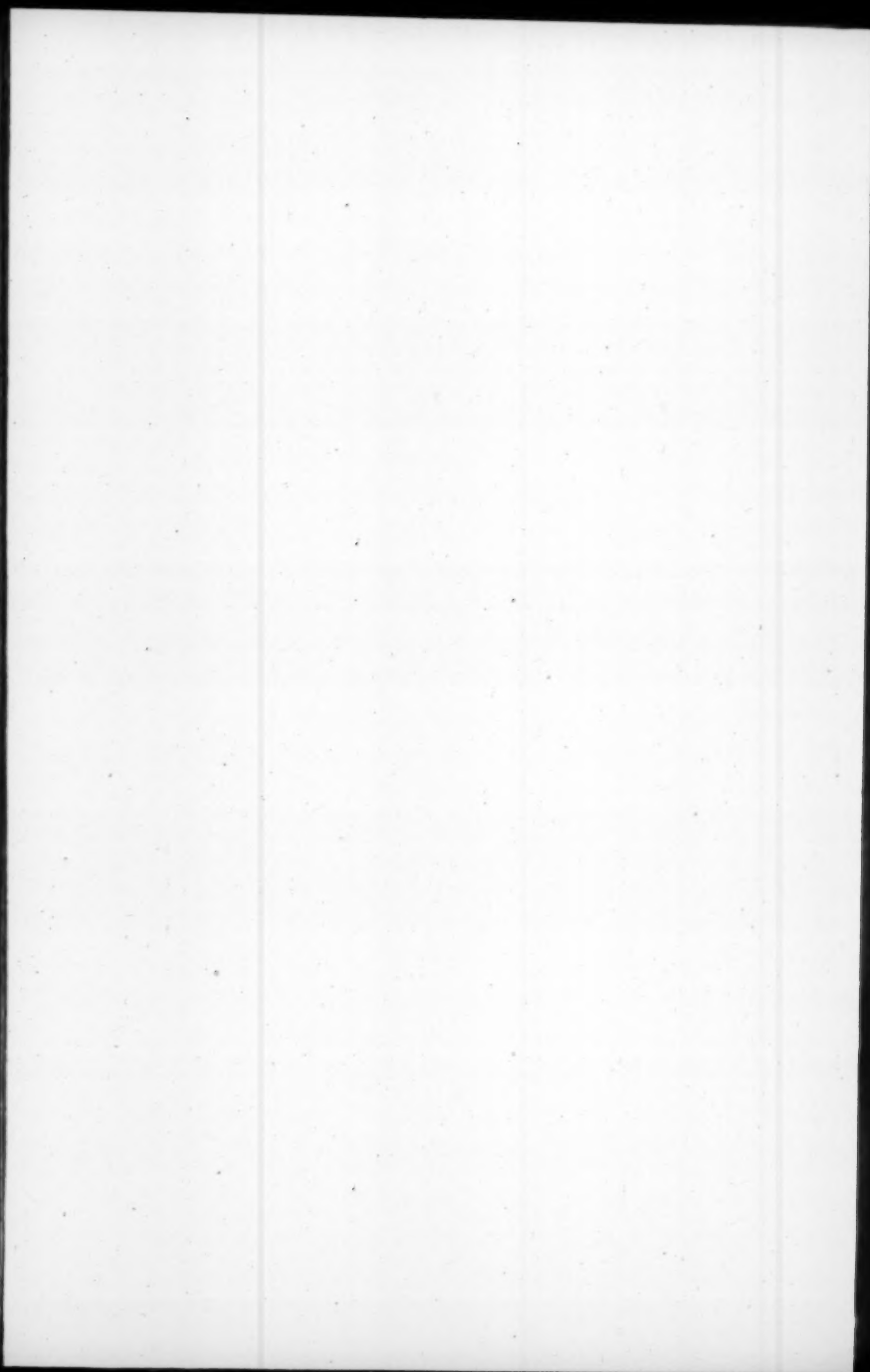
ponam quippe aliorum ratiocinationes de hoc morbo) ut, in multis, tot morbi succedentes nullatenus à Febri Epidemicâ penderent, cùm jam illius, nec vestigium, nec vola, diu fuisset. Verumtamen debilitatis corporibus sponte supervenerint, uti eadem in omne morborum genus prona esse novimus. Hâc enim de causâ accidere, etiam sanissimis temporibus, ut debiles, & eos, qui Cacochymici, vel Cachectici, appellantur, tot mala, & quidem alia ex aliis subnascantia, ad mortis usque diem insequantur. Corrupto scilicet sanguine, omnibusque partibus debilioribus factis, unde ille modò in has, modò in illas, vitia quidem sua, & recrementa, identidem refundit. Quod tamen cùm accidit, nec malignitatis notam habet: nec priores morbos, illos, qui consecuti sunt, peperisse dicimus. Igitur, quibus quidem sanguis & purus, & integer, erat, hi brevissimo tempore liberati sunt. Quorum pars longè maxima fuit, in hoc morbo. Qui eundem dyscrasiâ infectum haberent, hi tot mala experiebantur, non quia febrem ante habuissent, verùm enimverò

quia depravatum haberent cruorem.

XVIII.

Alia adhuc
argumen-
ta.

Quicquid sit, seu morbus unus incubuisset Epidemicus, seu decem post alios alii consecuti fuissent, seu plures simul tentassent, experimento constitit, omnes curationem non difficillimè recepisse. Ex iisque, qui ita decumbebant, paucissimos periclitatos esse. Igitur, ut semel in omne tempus dicam, quod fuit, *perpetuum fuit in hoc morbo posse sanari.* Nec remedia ullo tempore, in quibusdam licet serius, in his multò citius, non operatam opem attulisse visa. Neve morbo, vel symptomatis, vel morbis consequentibus, operam applicuissent Medici, spes illos unquam, nisi rarissimè, destruebat. Ea quin potius augebatur in dies singulos. Ubi ægros non viribus cadere, non vergere in pejus, sed quantumvis lentè, proficere tamen (loqui autem me de paucissimis nunc meminerint) & vividos esse cerberent. Et ad plura capienda validos, quo

quò plura cepissent, & symptomate uno extincto, aliud reuatum tolli, & unum morbum post alium jugulari, & nihil ineluctabile esse, & se quoque confirmari, optimis successibus præscriptorum, ad plura dum præscribenda perentiscerent. Nam, ad alios, quod attinet, dixi jam, liberatorum longè maximam partem, occisorum longè minimam extitisse. Ergo, in illis, cum ad multitudinem incredibilem, in his, ad paucitatem singularem respicerent quoque Medici, utique spes illis in immensum affurgebat. Ut nihil, in hoc casu, se non efficere posse putarent. Quinetiam, si unquam alias, etiam jocundè se nunc artem exercere quidam professi sunt. Cum, uno die, viginti se familiis valedixisse, nemine desiderato, ac rursus ad totidem quidem alias appellatos fuisse dicentes audiverim. Ergo, in tam facili curatione, tam exiguo extinctorum numero, cæterisque rebus, quas commemoravi, quorum morbi malitiam tantopere inculamus? Quid? Annon hac ætate proximâ, cum & in urbe, & extra urbem Londinum, plebs satis magna decumberet, & novum

Observatio
singularis.

Alia.

morbum, et malignum, inclamarent
 homines, et ruri, ubi ego tunc ade-
 ram, multorum obitus audire multi
 expectarent proximis tabellariis, vi-
 sum tunc temporis decedere, nunc ad
 triginta, nunc ad plures, de numero
 morientium solito? Idque, per eum
 mensem, quo vel maximè laboratum
 est. Quod ex catalogis vitæ defuncto-
 rum constitit. Igitur minimè ex nu-
 mero laborantium; sed neque diem
 suum obeuntium, aestimare morbi ma-
 lignantem quemvis decet. Fit enim
 per hos dies, quibus quidem hæc scri-
 bo, ut intra dies quindecim, non minùs
 pauci quadringentis mortalibus, supra
 solitos, exceßerint vitæ. Utique
 morte inducta, ex perniciosissimis de-
 stillationibus, et hinc orta Coryza,
 vel Broncho, vel Catarrho, et Tussi,
 et hinc febre, et aliis malis. Id quod,
 per autumnæ tempestatem, in hac urbe,
 insolens non est, etiam aliis tempori-
 bus, ut ne dicam, fere quotannis. Ne-
 que tamen interea malignitatem hisce
 malis inesse dicimus, per quæ plures
 his diebus eripiantur. Vel quia parca
 id ipsum fit. Vel quia necessariò id e-
 venit, ut, urbibus maximis, modò
 pauciores,

pauciores, modò plures tollantur. Vel quia inter anni tempestates inæqualitas semper est, & inter has autumnus perniciosissimus esse consuevit,

X I X.

Ab Empiricis ergo, & illiteratis hominibus, puto contigisse, ut vox ea malignitatis huic morbo indita primum sit. Utpote, quod curare vix poterant, id protinus malignum appellantibus. Ac indicio est libellus perexiguus, nostrâ linguâ ab Empirico conscriptus de hoc morbo. Quem quidem ille, & novum, & malignum, & prope pestilentem, appellat. Non alia de causa, nisi ut Medicamentum à se Chymicè compositum populo obtrudat, seu morbo huic tollendo summe necessarium. Jam verò quàm ingens multitudo & horum hominum, & aliorum, hanc artem, quàm minimè tenent, exercentium, in hac urbe sit, nemo est qui ignoret. Itaque ab his rumore accepto, in vulgus quoque, & plebem omnem, manavit. Et novus morbus audire cœpit, qui vetustate cum Febribus, vel Scorbuto, antiquis-

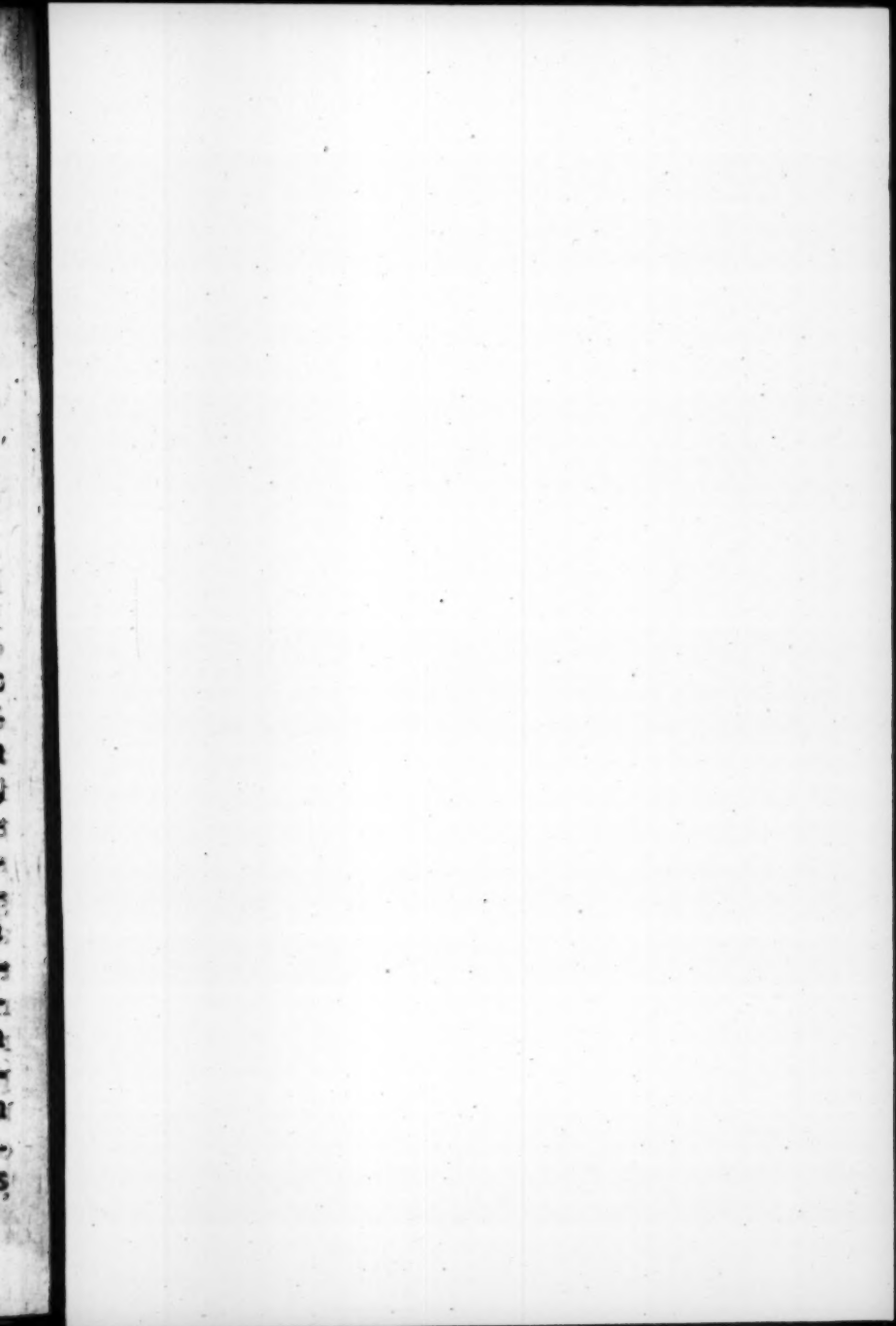
Unde fama malignitatis orta:

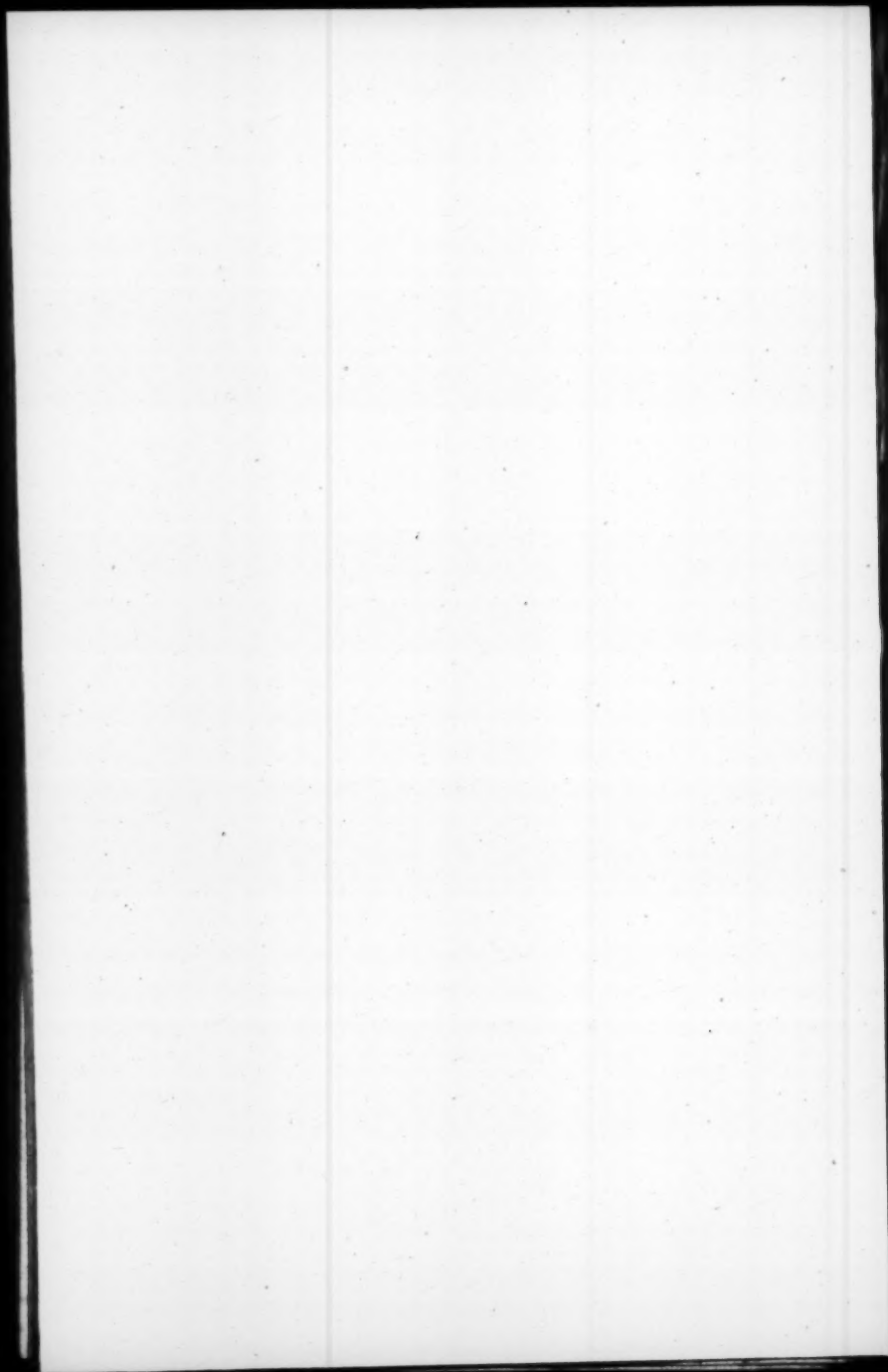
sumo

sumo malo, certare fortasse potuit. Nam neque verisimile est, viros sapientes tali nomini causam dedisse: neque Hercules unquam malignum id mali secum putasse, in quo ejusmodi notæ, quales supra posui, minimè reperirentur. Neque non statim vidisse, quantum discrimen intersit inter hæc duo, morbum quidem malignum, & Epidemicum morbum. Quatenus uterque sine altero utique dari possit, & aliquoties nostrâ ætate vidimus.

De morbis
hoc malum
consecutis.

Verum redeo in ordinem. Ac dictum est de sanabilitate hujusce morbi. Nunc autem referam quidpiam singulare, dictis minimè contrarium, tametsi videri possit. Igitur, appetente autumnæ, prorsus uti fere sit reliquis annis, sic quoque nunc in quartanas multi deciderunt. Id ipsum jam à me dictum est, in his, quæ supra memorata sunt. Veruntamen ex omnibus morbis, in quos multi post malum hoc inciderunt, de quartanis experimento patuit, nullum pervicaciorem illo malo se præbuisse. Nullum penitus

tus, curatu difficiliorē. Dixi, penitus curari vix potuisse. Illud enim interest dici; non tam eas adversus medicinam rebelles, quā adversus victoriam sui plenam, perversas fuisse. Nam, quod maxime mirum censi possit, cedebant illæ viribus hujus artis. Nec minus, quā reliqua genera morborum, utique remediis morem tandem gerebant. Quin etiam in diem minui, & languere, & jam jamque mori: quodque his amplius est, ex toto recedere: & nihilominus inexpectatō redire: & multoties cæsæ tamen resurgere, & caput efferre, ut ante, videbantur. Et denuo, medicamentis adhibitis, de ferociā cotidie paulum remittere; &, in singula eorum viribus amissis, spem facere, non ita diu superstites fore. Ut intra mensem vel minus spatium, iterum fati concederent. Cum, non ita multis diebus interpositis, rursus in conspectum prodirent, nec minus vivas sese, ac valentes, quā antea, ostenderent. Hi ludi sæpius acti fuere in quibusdam personis. Iique vel præcipuè nobis præbiti sunt, in Nosocomio Leydensi, per totam fere hyemem superiorem.

Natura
quartana-
rum hu-
jus anni.

disibant
Nobis
inter op
vau

perioiorem. Omnino quippe cum quartanarii homines ibi essent sex, octôve, ex his, ne unus quidem, ad sanitatem perducî potuit, nisi circa vernum tempus hujus anni, qui nunc etiam labitur. Cum interea hyeme illâ, quæ proximam præcessit, vel mediâ brumâ, & per id tempus, quo frigora essent maxima, ex iis, qui quartanarii erant, redintegratos nonnullos viderimus. Idemque aliis etiam annis fieri consuevit.

X X I.

Prædictio
Schachtii
de quarta-
nis.

Attamen ex iis, qui aderant, utique neminem mirari subiit hæc molestias cum quartanis susceptas, quantæcunque etiam fuerint. Illas etenim clarissimus vir Schachtius, medius fidius vates acerrimus in morbis prædicendis, disertis quoque verbis non minus, quàm quæ supra comprehensa sunt, & futuras, & tales etiam, id est, molestissimas futuras, jam dudum prædixerat. Ita enim ille, diu antequam res eveniret, quàm sæpissimè: *Videbitis ex iis, qui hac Febre Epidemicâ nunc laborant, multos degeneraturos, per autumnum,*

tumnum, in quartanas febres. Quod ubi evenerit, videbitis item illas quartanas curatu fore difficillimas. Ita enim accidit anno 69, ut post febrem Epidemicam illius anni innumera relicta sint quartana, qua prorsus usque adeo fuere pertinales, ac rebelles, ut multa ex iis in biennium integrum perduraverint. Quid clarius dici potuit? Habetis porro his ipsis verbis, non duntaxat prædictionem illius viri, verum etiam testimonium singulare, & disertum, quodnam iudicium ejus fuerit circa hunc morbum, de quo agimus. Et quantopere hunc is ipse cum Febre Epidemicâ illius anni 69 comparare etiam atque etiam studuerit. Verum de quartanis hactenus. Nam de curatione ipsis præstitâ infra quoque dicetur. Superest hic duntaxat, ut dicam; proximum quartanis locum tenuisse febres cottidianas, seu tales essent, quæ propriè ejuscemodî à sapientibus dicuntur esse, seu tertianæ duplices, quas nonnulli auctores cum prioribus, utique non satis hæc duo distinguentes, solent confundere. Ergo illud quoque valetudinis genus utrumque multis diu ineluctabile pene fuit. Sed & hi ferè tutò decumbebant:

Aliarum quoque febrium natura.

& valentes satis se, dum morbis conflictarentur, præbebant: & virtutem remediorum, quòd per hæc mitiora cuncta sibi esse dicerent, vix unquam desinebant laudibus efferre.

X X I L

Quorundam exitus.

Ast, uti non una omnium mortalium fortuna est, sic neque vita, nec è vitæ exitus omnibus hominibus idem contingere potest. Igitur inter infinita ægrorum millia, ad quos morbus hic pertinuit, & nihilominus auspicatò hunc annum evaserunt, non defuere paucissimi alii, qui quòd pene subito erepti sunt, malignè decubuisse videbantur. Talis visa est fors Hadriani Severini bibliopolæ, talis quoque Arnoldi Syën, præstantissimi viri, & Professoris Botannici, talis perpauco-
 rum quorundam aliorum. Et hoc prorsus pertinet ad argumentum malignitatis, de qua supra dixi. Veruntamen omis-
 sum à me casu fuit, dum ad alia festino. De his ergo dicendum est; primò, rarentissimos fuisse. Deinde vix constitisse, ut concedam ad morbi genus malignum illorum fata referenda

Respondetur.

referenda esse, utrum feбри Epidemica perierint, an alia. Quid enim? Annon omnibus annis febres malignæ incidunt, quantumvis paucae, veruntamen hîc una, alibi altera? Quocirca si illo anno in populum paulò frequentiores febres ingruerunt, vel alii morbi, qui per sua signa discernuntur; anne propterea cunctos malignè ægrotare dicemus, quòd unus, vel duo, ex eadem urbe, morbis malignis afflati sint? Sic enim optimi Auctores tradunt: non utique omnes, peste ferociente, peste ipsâ è medio tolli. Sed, cum aliis morbis, tum aliis quoque febribus, minimè pestilentibus, eo tempore, locum dari. Ac prudentem proinde medicum esse oportere, qui ad hæc animadvertat. Interque innumerablem plebem decumbentem, quis peste afficiatur, quis non, nôrit discernere. Igitur pari modo potuit fieri, illi homines ut Febrem Epidemicam non habuerint, malignam Febrem habuerint. Quod ultrò concedere fas est.

XXIII.

Al i solu.
tic.

Veruntamen hoc quoque adjiciamus. Illos, tum febrî hâc Epidemicâ, tum illâ quoque malignâ interiisse. Quid inde colligitur? Sanè non multum. Etenim, quæ cæteris hominibus nec periculosa fere fuit, nec maligna, potuit ea quoque febris quibusdam, ob malum corporis habitum, ipsiusque aded sanguinis imprimis dyscrasiam singularem, cum malignitate contingere. Ob hanc enim causam, vix aliam, verisimile est, malignas febres, nunc hos, nunc illos tollere, id est, sparsim, atque omni æstate paucos. Cùm quidem interea id vitii quàm minimè ex aëre, vel vitiosis effluviis, aliunde huc venientibus, contractum sit. Quid enim? Venenum nonne credunt Authores, qui optimi habentur, intra corpus quoque nostrum nasci posse? Neque semper necesse esse, ut populum alicui propriâ, vel alienâ manu, propinetur, quò is veneno intreat. Idem ergo dici hîc quoque nîl prohibet. Febrêm videlicet Epidemicam, quâ correpti hî homines

homines fuere initio adversæ valetu-
dinis, ex subtilissimis particulis sali-
pis, vel aliis, cruorem in corpore no-
stro fervere facientibus, quæ vel
in aëre, per id tempus, ubique geni-
tæ, vel aliunde prorsus ventorum im-
petu advectæ sint, ortum duxisse.
Quod ea verò febris in malignam able-
rit, id sanè, ex harum conjunctione
cum particulis nescio quibus aliis in
corpore repertis, sed tamen venena-
tis, factum fuisse. Potuitque etiam id
fieri, ut tam extus inspiratæ, quàm
intus existentes, id est, neutra illa-
rum atomorum, veneno pollentes per
se essent. Utique autem conjunctæ,
& inter se agglutinatæ, venenum ni-
hilominus, vel, quod huic proximum
est, malignam vim progenerint.
Quippe, ad hunc modum, Sp. Vitrioli,
Sp. quoque Nitri, tuta sunt me-
dicamina, & Medicorum præscripta
rectè subeunt, quoties libet ea præci-
pere per se, minimèque in societate
alterius. At duo isthæc, si quispiam
esset, qui vellet consociare, quid ef-
ficeret? Docet id Wedelius, an-
thor non contemnendus: *Regula medi-
ca est, inquit, Spiritum Vitrioli, &*

E Nitri,

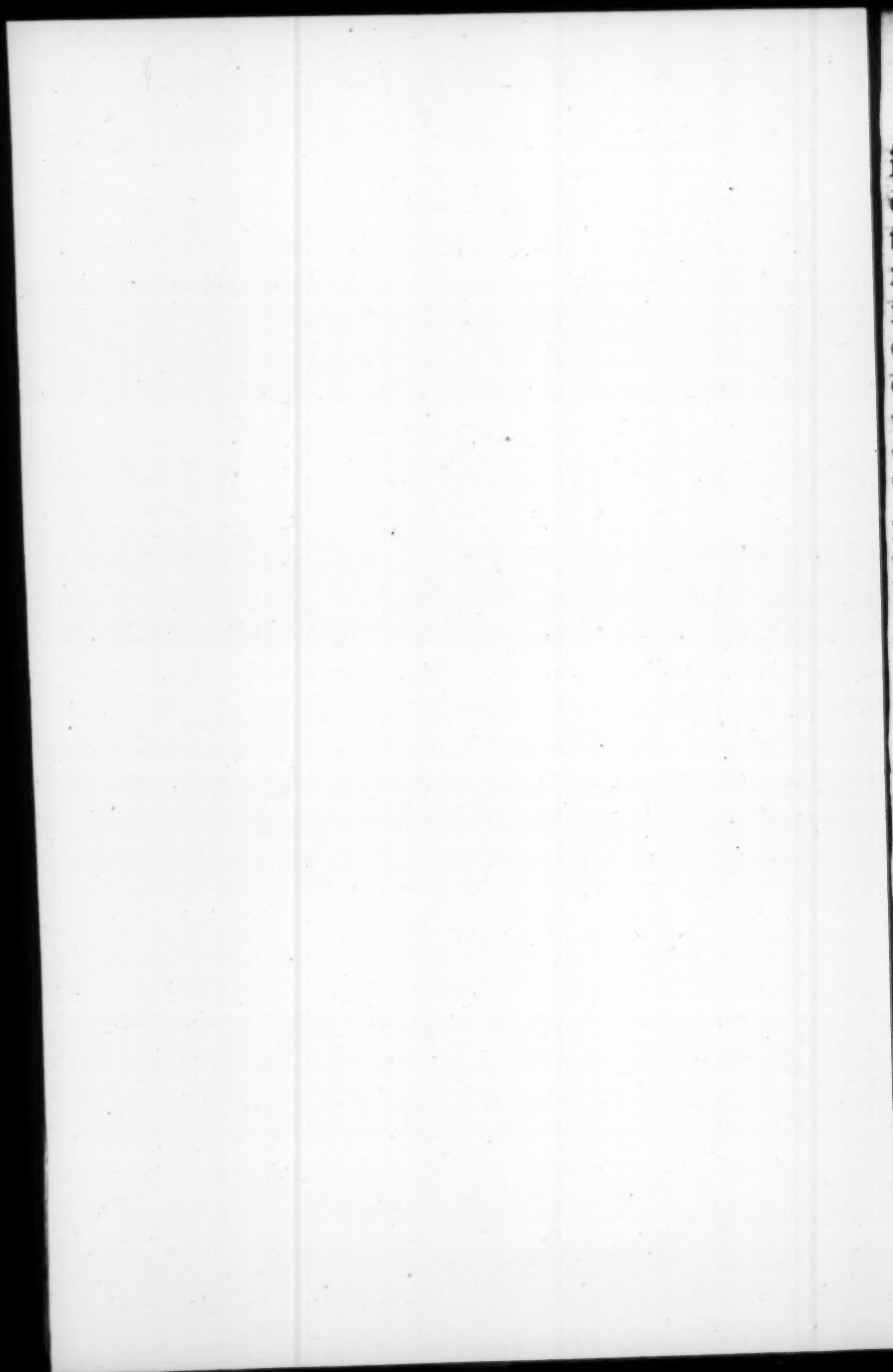
Nitri, pro usu interno, nunquam esse miscendos. Induunt enim aqua fortis naturam, quæ ex duobus his draconibus fit, &c.

X X I V.

Symptomata quibusdam peculiaribus:

Superius reperitur symptomatum series bene longa, quæ communia quamplurimis hoc malo laborantibus fuere. Ergo etiam, præter hos, pauci quidam sub aliis detinebantur symptomatis & propriis, & singularibus. Id initio quoque diximus. Ideoque nec commemorare nos pigebit. Itaque scemina, per id tempus, non paucæ fuere, quæ citius quidem solito menstruatae sunt. Notati quoque viri, quos hæmorrhoides malè haberent. Interdumque illæ venæ nimis fluere, interdum nihil exsudare compertæ sunt. Quibusdam dentes vacillarunt, & horum dolor ingens, & maximus, aliquamdiu molestus fuit. At longè pluribus maculae per membra insidebant, aut, iis, quæ visuntur, in Scorbaticis, quàm simillimæ, aut certè eadem. Veruntamen in his magna quoque notata est varietas, prorsus ut in

...n
a
s
...
e
...
o
...
e
...
a
t
n

in Scorbuto fieri solet. Nam Petechiales, quæ nominantur, & reapse tales existerent, aut nullos, aut non nisi perpaucos, corripuisse audivimus. Quamplurimos autem gingivæ dolentes, & exsanguantes, & pure fluentes, diu affixerunt. Verumtamen semel dixi, vix ulla Scorbuti signa extitisse, quæ hîc se non ostenderint. Taliaque hæc esse scimus. Achæmorrhagarum, quas multi sustinere, supra quoque mentionem feci. Ergo & hæmopticos quosdam novimus, & qui mictum sanguinum, & qui dejectiones saniosas, habuerunt, quibus que multus è naribus cruor stillavit. Paucisque aliis & tumores pone aures, & in lingua, & spasmi, & similia, supervenere. Nam cuncta referre, quæ huic malo se adjungere, necesse non est.

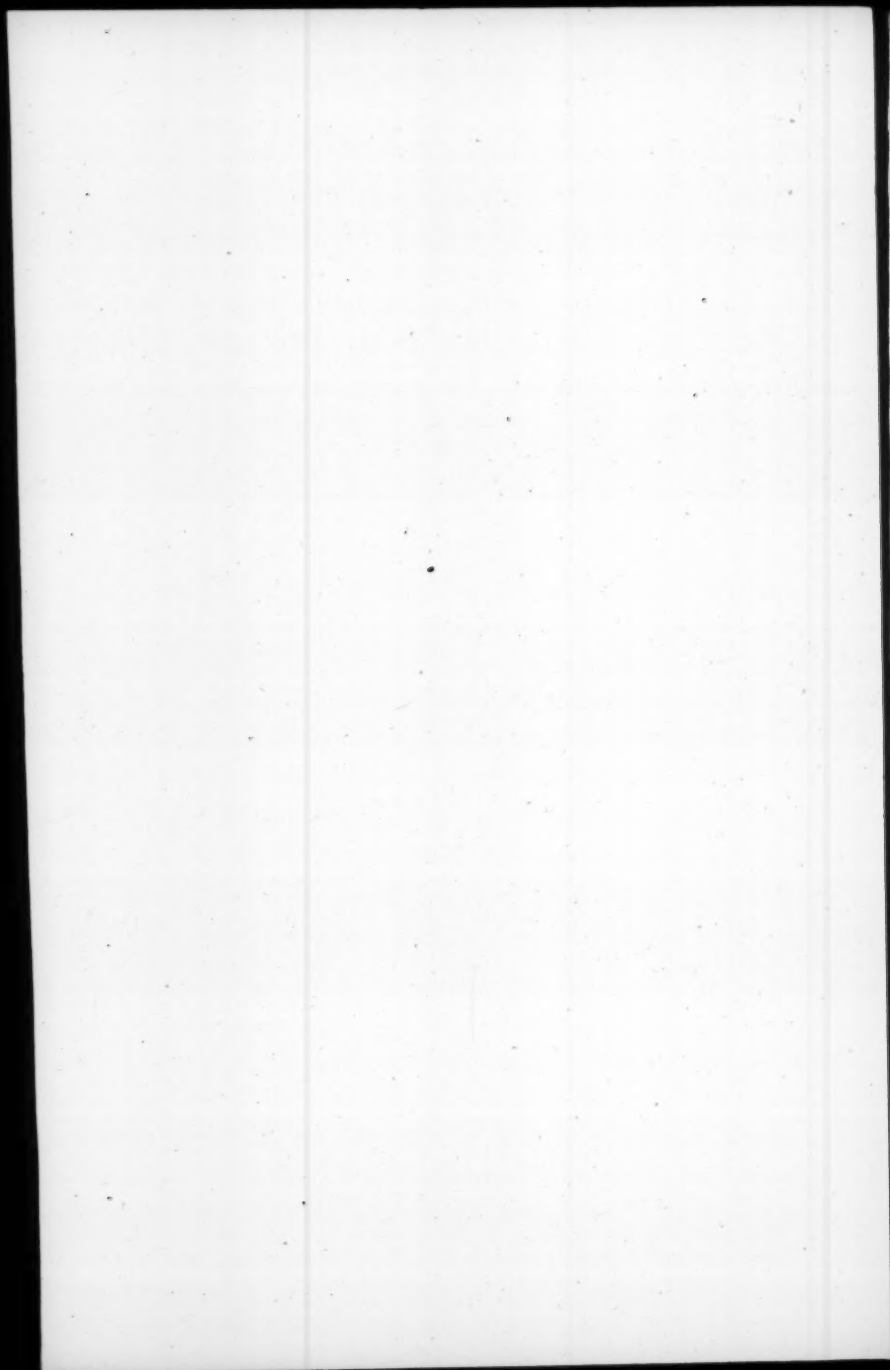
X X V.

Venio nunc ad extremam partem, in hoc opere, nec tamen idè minus principalem, curationem huic morbo, quæ adhibita sit, dicturus. Quæ quoque ipsa & jam supra positâ fidem fa-

De Curatione.

Medicina
Sylvii.

cere debet, & iis novam quasi lucem
offundere. Igitur hoc loco præfari
expedit, utique quò cætera melius per-
cipi possint, Medicinam, quæ etiam
nunc circa ægros fit in Hollandia, mag-
nam partem Sylvium auctorem habuisse,
celeberrimum virum. Id, cum a-
liis locis, tum vel præcipue Leydæ,
locum obtinet. Nempe eâ urbe, in
qua ille Medicinam professus est, &
per annos plurimos innumeris discipu-
lis tradidit. Qui ipsi postea per cun-
ctam Hollandiam disseminati, necnon
Germaniam (habebat enim auditores
Germanos etiam plures, quàm Bata-
vos : & parcius frequentata est Acade-
mia, ante proxima bella, ab ipsis
Hollandis hominibus, quàm Germa-
nis, ex immensa regione eò discendi
cupiditate confluentibus, & proprias
interea sedes Academiæ deferen-
tibus) hujus quoque viri doctrinam
longè latèque propagarunt. Cæter-
um ille non tantum medicinam in
Scholis, id est, illius artis contempla-
tionem, Academicis illo tempore præ-
legebat : Verum etiam quod præci-
puum, & maximum, in hac arte est,
praxim quoque ipsam, sic enim appel-
latur,

latur, & veram exercitationem scientiæ nobilissimæ penes ægros in Xenodochio, eosdem edocebat. Et corpora coram iis morientium quàm sæpissime incidebat. Hincque, non aliunde prorsus factum, ut in iis libris, qui etiam nunc prodeunt quotannis in lucem, *Ephemerides* dico *Germanicas Academicorum naturæ curiosorum*, non infrequens admodum Sylvii, & observationum, quæ sub eo præceptore contigere Leydæ, habita sit commemoratio. Discipulis videlicet Germanis res illas Leydæ addiscentibus, ac inde usque in extremos Germaniæ fines transferentibus.

X X V I.

Quibus ita generaliter de doctrina Sylviana præstitutis, nihilominus eam nunc in duas species dividere convenit. Ergo subtiliorem partem, Theoriam in Scholis dictam, quæ triumvirali humore tota nititur, neque, à principio ad finem, morbos, & horum causas, & cuncta, quæ intra corpus contingunt phænomena, per infinitam, & variam talium humorum diathesim,

Theoria,
id est, hypothesis
Sylviana.

Practica
pars poti-
or habita.

explicare desinit in libris ejus viri, jam dudum est cum Hollandi quoque ipsi deseruerunt. Alteram partem, praxim cognominatam, illa multò evidentiorē, retinuerunt. Nam neque, vivente etiam dam Sylvio, & eam opinionem insigni fortitudine propugnante, pars ea caruit hostibus unquam. In quibus fuit Drelincurtijs, acerrimus vir, tunc temporis Medicinæ, nunc verò & hujus artis, & quoque Anatomix professor Leydenſis, quique auctor, & parens, esse creditur ejus libri adversus Triumviralem humorem, qui Iano Leonicensio attribuitur. Neque etiam illis annis ea doctrina adedò multos ad se pellexit. Neque pars altera, quæ tota in curatione est posita, & remedijs præscribendis, laudem unquam non mereri visa est: & innumerabiles sequaces habuit, & fortasse habitura est. Erat enim ille vir, si quis unquam alius, morborum curandorum peritissimus. Et quancumque affectionem tractandam suscepisset, cunctos admiratione corripiebat, cum nihil, quantumvis difficile, non curatum vidissent. Quin etiam Medicamentorum efficacia, & dexte-
ritas,

ritas, quâ quidem is singula adhibuit, tanta visâ est discipulis, ut prope incredibilis haberetur. Nec meliora se reperturos confiderent, neve aliis, quàm ab illo traditis, uti vellent. Ergo etiam ea res longè pervagata, ac innumeris laudibus in cælum sublata, innumeros item discipulos huic viro peperit. Et prorsus ab eo tempore, tam usus increbuit medicamentorum Sylvi, omnibus locis, quàm quorum maximè. Ut si Barbettem, Deckerrum, Blasium, alios auctores legas, qui postea scripserunt, certè inter hæc, & illorum præstituta remedia, non ita multum discriminis reperiatur. Quia Sylvium quoque auctorem fuisse multorum, quæ in libris Barbettianis habentur, ut præstantissima, multi sunt, qui referant. Summa est; Sylvium, vix alium, fuscipiunt, & imitari student, ingens multitudo Medicorum in Hollandia: quod ex illorum formulis constat. Et Medicamenta illius viri, vel penitus non dissimilia, illorumque usum, ægrotis adhibent. Fereque omnibus officinis commune est, ut venalia sint medicamina, quæ & ille invenit, & in libris conscripsit.

Angli quatenus æstimentur in Holl.

Nam Willisum nostrum, quod attinet, tametsi præscriptis remediis plenissimos libros edidit, ea ne attingunt quidem. Ideo fortasse quatenus summum contemplatione virum, minus omnino sælicem operatione extitisse, dicendo audierint. Sed neque aliorum. Homines itaque Anglos, Harvæum, Willisum, Lowerum, Charletonum, Entium, Glissonium, Whartonum, Sydenhamium, alios (nam cunctos commemorare super vacuum est) sanè legunt, & infinitis laudibus afficiunt, & in investigandis abditarum rerum causis ut eximios auctores prædicant, in exercitatione tamen artis minus æmulantur. Utique, non aliâ de causa, ut existimo, quàm quia pauci ex nostris pauca tantummodo de remediis morborum tradiderint. Nam de Willisio jam dixi.

X X V I I.

Encomium Sylvii Schachtio usuratum.

Quocirca Sylvius, curandis morbis immortalem famam, docendo artem, ut illa etiam ad posteros transferretur, consecutus est. Quod, ne cui

cul mirum videri possit, dicendum hoc quoque est, neminem, illa ætate, cum illo viro, ne comparari quidem potuisse. Ut ea res sola Leydenses moverit, cum tam multa ab eo patra-ri audirent Amstelodami, ad hominem appellandum in civitatem, jusque pro- fessionis illi conferendum. Quod, ta- mēsi aliquandiu ille recusare voluit, tandem verò obtinuērunt. Verunta- men, ut ante Amstelodami, sic quo- que Leydæ (nam nusquam ille vir non artem exercuit penes innumerabiles ægros) insipientibus Academicis, tam multa sanandis ægris præstitit, ut omnes admiratione teneret. Ut Schachtius, qui Sylvio successit, tam multitudine ægrotantium, quàm fæli- citate artis, mirandus sanè vir, mini- mē dubitet, ad hunc usque diem, qu- tiescumque de Sylvio rogatus, audi- entibus etiam discipulis omnibus, sic de illo pronuntiare: *Similem Domino Syl- vio Practicum, nec vidi unquam in vita mea, sed nec puto me unquam visurum esse. Ut ego planè, præ illo viro, vix me prima elementa praxeos tenere cor- fitear. Et tamen sunt, qui me quoque aliquid esse existiment. Quod testimoni-*

um necessario illi debeo reddere. Nam ceteroquin etiam contra conscientiam meam loquerer. Quæ verba Schachtium multoties proferentem nos ipsi etiam audivimus. Quæ cum ita sint, equod, quæso, testimonium hoc uno clarius adduci potuit, quò sciatur, tum neminem claritate artis Sylvium antecelluisse, tum jure quoque contigisse, ut illius viri scientiam posteriqueque sibi imitandam susciperent.

X X V I I L

Schachtius
discipulus
Sylvii.

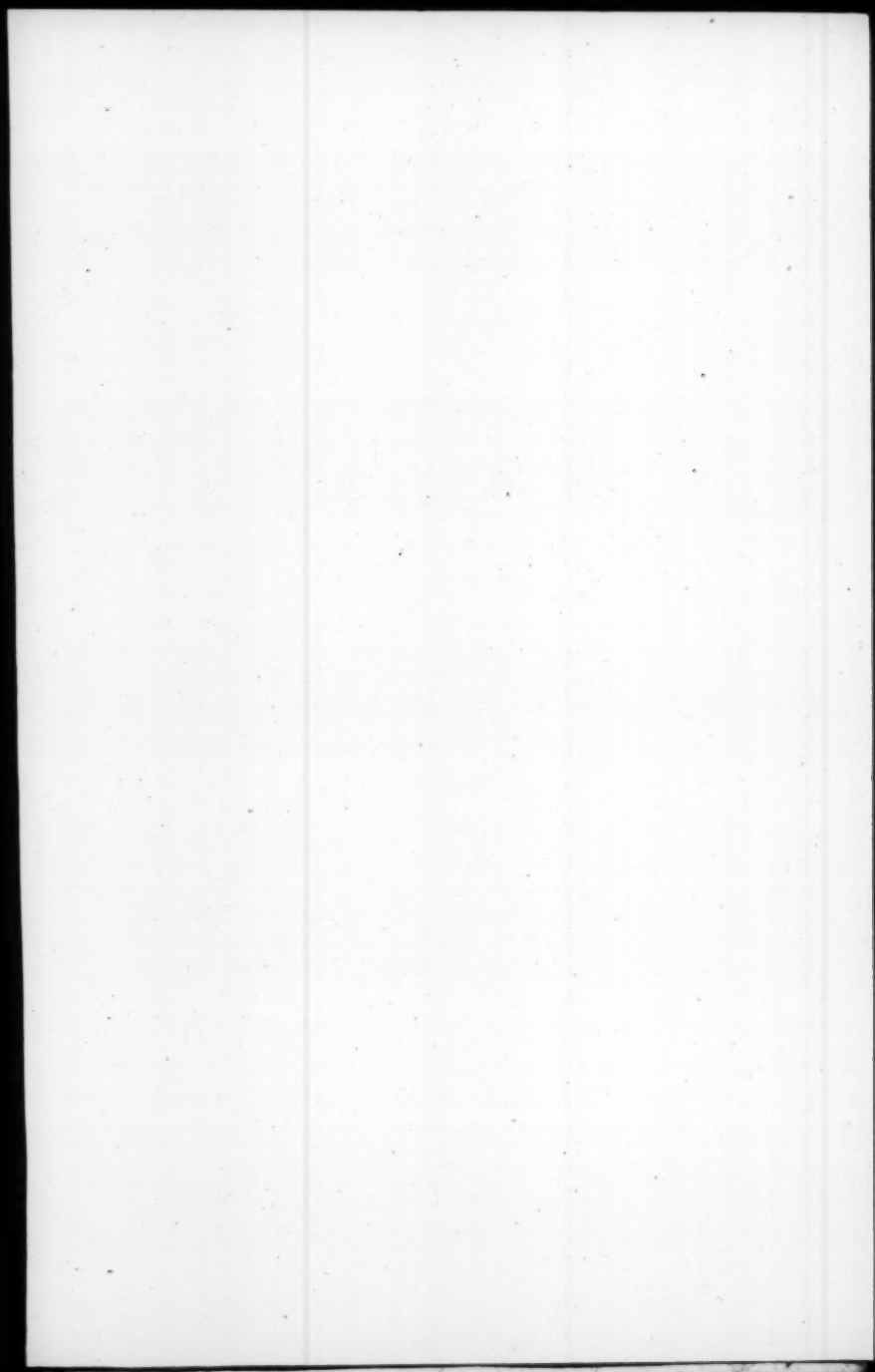
Illam verò artem & didicit Schachtius, & apprime tenet, cum quidem fuerit discipulus Sylvii, & illi viro penè in deliciis habitus, quamdiu sub eo magistro erat. Ut vel hinc jure merito Schachtius in magnam quoque famæ claritudinem evaserit. Ac, præter hunc virum, turbam fatis magnam discipulorum reliquit Sylvius. Qui etiam nunc non solum Leydæ, verum totâ Hollandiâ medicinam faciunt. Schachtius verò, qui jam multum, diuque, Medicinam est professus, vix illo jam minorem multitudinem habet. Ex quo numero est Gequierus, qui secundus

cundus à Schachtio, nunc quoque Ley-
dæ clarissimam artem exercet. Non
solum penes cives, & plebem, cum
Medicus urbanus sit, verum etiam in
Nosocomio coram Academicis, qui
proinde hanc artem ab illo discere te-
nentur. Ita Sylvius Schachtium;
Schachtius Gequierum; hi duo com-
plures alios his artibus pepererunt.
Tertiaque, & quarta, progenies agi-
tur illorum, qui à Sylvio cum artem
Medicinæ primitus susceperint, illam
ipsam posteritati traditam cupiunt.
Quæ quidem omnia eatenus à me dicta
sunt, quò sciatur, secundum quam
methodum, hypothesim alii malunt
dicere, hic morbus devictus planè sit.
Tum ut paucis dicendorum summam
comprehenderem, dum in limine o-
stendo, praxim Sylvianam etiam-
num vivere, ac vigere, in Hollan-
dia.

X X I X.

Schach.
& Geq.
præcipui
Præfici
Leydz.

Igitur ab his duobus, Schachtio, & Gequiero, curati fere Nosocomii omnes, qui hac febre detinebantur. Ab iisdem, tota urbe, tractata innumerable multitudo civium. Ut citatis vehiculis opus haberent ad obeunda tot spatia, cum pedibus, id minime possent. Ausimque prope dicere, fere dimidiam partem hominum, in amplissima urbe, eorum, qui splendidi habentur, ab ipsis sanatos fuisse. Præcipueque, quod nulli sint Medici, qui præstantia, & claritudine, artis cum his sint comparabiles. Cæterum artem ipsam, & rationem omnem, dicere, quam illi adhibuerint ad ægrorum multa millia, nemini diligentissimo concessum esse puto. Quocirca reliquum est, idque solum mearum partium esse duco, ut Medicaminum duntaxat mentionem faciam, nec omnium, verum nonnullorum, quibus quidem præstantes hi viri, præ reliquis remediis, frequentius uti voluerunt. Quod idcirco ab illis factum verisimile est, quia hæc eadem longè

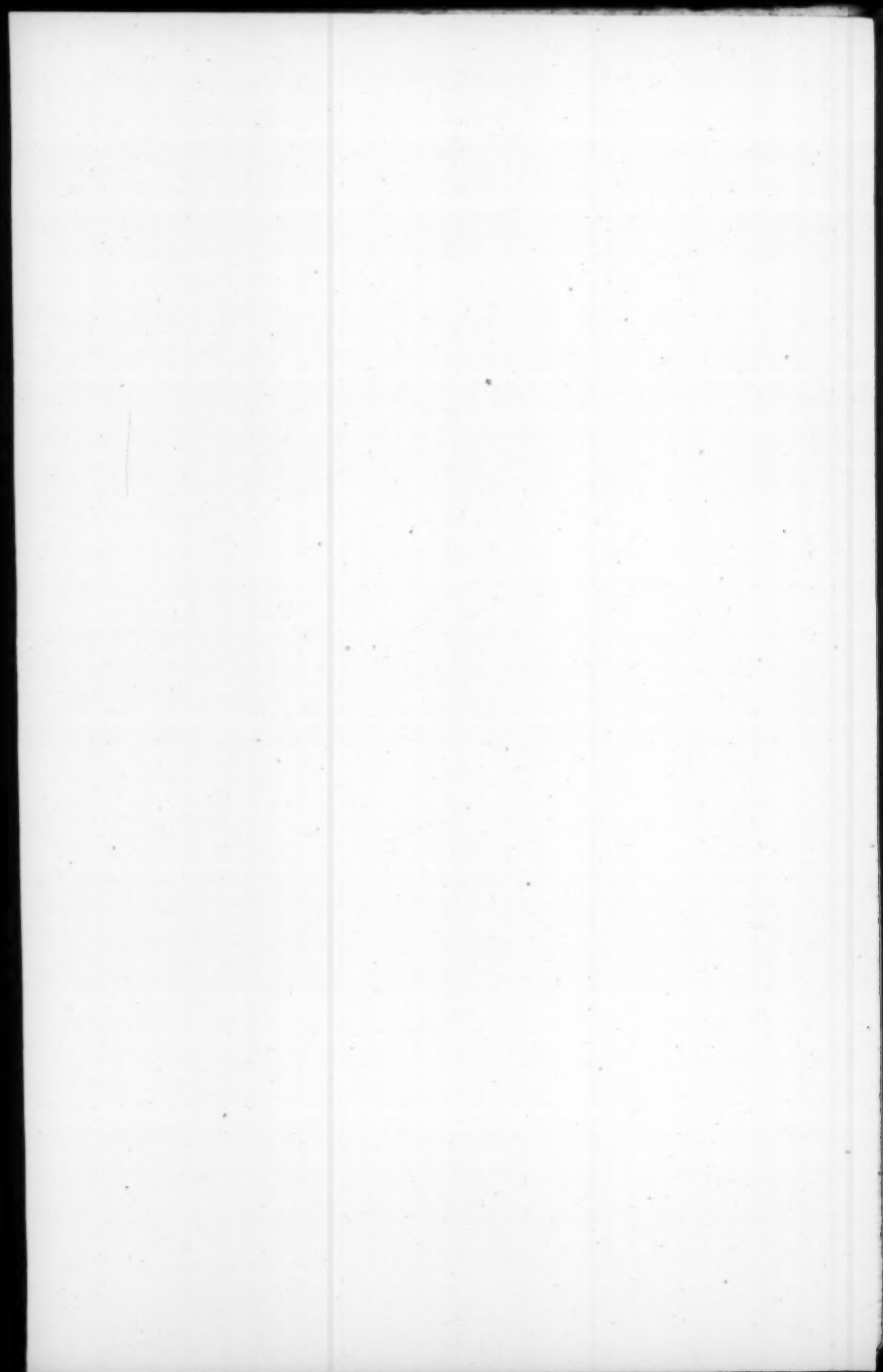

longè rebus aliis efficaciora ad hanc ipsam valetudinem sublevandam experti sunt. Etenim neque omnia perpetuò omnibus morbis conveniunt: neque iisdem, quantumvis propria sint. Neque non certas quasdam res diversis febrium generibus magis competere, ipsissima cottidie experientia com-
monstrat.

X X X.

Atque, quò de singulis dicam ordine, primum quidem exordiar ab eo Vomito-
genere remediorum, quod in Hollan-
dia minimè usitatum, aliis in locis
maximè salutare esse solet. Vomitus
scilicet moventibus, quæ idèd Vomito-
ria nunc, neve Hercules incommo-
dè, ab omnibus appellantur. Id ge-
nus, ut dixi (sicut & alia, quæ memo-
rare possem) in eâ natione, tanto-
pere desuetudine jacet, illud ut obli-
vio jam propè occuparit; præcipuè a-
pud homines urbanos. Atque his qui-
dem, ne comminisci quidem Vomito-
rium fas Medico est. Utpote rudem,
& illiteratum hominem judicaturis,
qui rem ejusmodi verbis proponere,
nec

nec dum utendo adhibere vellet. Mori utique malunt tales quam vomere. Nec quicquam eâ re terribilius esse existimant, ne mortem quidem ipsam, uti Schachtium, præstantissimum virum, sæpenumero dicentem audiui. Quin etiam id ipsum non raro dolentem, vomendi consuetudinem, cui quidem ille maximam vim attribuebat, sibi penitus in ea regione ereptam esse. Quâ tamen adhibitâ, non paulò facilius sese morbos depellere posse diceret. Ergo etiam Wedelius, qui nuper de Medicina libros edidit, de his, verè dixit; *Enterica, Hæmorrhæica, & Catholica, remedium, morbos quasi vinctibus excludunt.* Quibus ita dictis, ex facili cognosci potest, Vomitoria quidem in valitudine hæc Epidemica, vel paucissima, vel nulla fere à Medicis præscripta esse. Et sine his quidem, morbum devictum, & expugnatum esse. Quod tamen ita intelligi velim, non quasi propterea nocitura essent eadem, si Hollandi homines uti voluissent. Verumtamen, ut id potius gentis ejus moribus, quam vel neglectui optimorum Medicorum, vel etiam imperitiæ, tribuatur. Siquidem

dem etiam Schachtium, celeberrimum Schachtius
virum, uti alias, sic nunc quoque, probavit.
morbo vigente, memini, bis, aut ter,
quod Vomitum facientium usu desti-
tutus esset, querentem audivisse. Id-
que disertè asserentem, cum illa hinc
utilissima fore, tum, illis sibi conces-
sis, morbum à se multò facilius subla-
tum iri. Ex quo percipi potest, ge-
nus hoc remedii utique in Hollandia
minimè damnatum, verum etiam pro-
batum quoque fuisse à sapientiæ pro-
fessoribus, in hoc morbo.

X X X I.

Adjicere libet, Vomentia medica-
menta, quoniam quidem inter plebem
egenam tunc versaretur, per id tem-
pus, in Xenechdochiis, non semel pro-
pinavit idem Schachtius. Nec res car-
uit successu. Ut si morbus minimè
detruderetur, multum infringeretur
ejusdem vis. Meminisse quoque fœ-
minæ possum, cui quidem tertianâ du-
plici ex hoc morbo, vel potius cotti-
diana, laboranti, eâque sanè crudelis-
simâ, &, uti videri poterat, unâ
omnium pervicacissimâ, bina idem Cl.
vir,

Ea alicubi
adhibuit
Sch.

vir, interpositis spatiis, vomitoria exhibere visus est. Unde vis morbi tantopere imminuta est, ut non ita diu post ea Valetudinario exierit. Cæterum, neque eò quidem loci, tale remedium ægrotis providendi plena concedebatur libertas. Quocirca paucis contentus, ut illorum usum tantummodo ostenderet, plurimis, quæ voluisset præscribere, pepercit. Erant autem universa, quæ ordinavit Vomitoria; ex infuso in vinum Croco metallorum, unà cum aquà Cinnamomi; velut etiam sine eà. Atque hæc hætenus de eo, quod fecit Schachtius, expertissimus, in paucis, vir. Attamen, quid reliqui Medici præstiterint urbani, dicere vix possum. Verique simile est, eos morem gentis secutos, eo remedio penitus abstinuisse. De quorum numero nihilominus unum detrahere necesse habeo Christianum Margravium, hominem sanctissimum. Quique Chimie scientiam, viginti jam annis, vel eo amplius, ad Academicos privatim, eà in urbe, professus est. Is vomitoriorum perpetuus laudator, & constans, illorumque usum apprimè tenens, nullo tempore

Margravius utitur.

tempore iis, quorum curam sustinebat, quibusque modò persuadere potuit, multa propinare destitit. Constatque, in adversa isthac valetudine, toto tempore, quamplurima ab illo exhibita fuisse, sanè quam fieri poterat, foeliciter. Ut ad sententiam, quam dixi, clarissimi Schachtii, hujus quoque viri, omnino litteratissimi, & opinio, & consuetudo in hac re, accedere debeat.

X X X I I.

At ista legens quæret fortasse quispian; qui tam citò Emeticorum intercudit usus in Hollandia? Siquidem Sylvius, quem nuper extinctum scimus, quique non ita dudum scripsit, hæc laudat omnibus fere paginis, & ad opem in morbis ferendam proponit. Quid? Desciveruntne ab eo discipuli in hac re, quæ ille proposuit, ut inutilia rejicientes? Anne potius civium illorum mores, ceu fascino aliquo, repente mutati? Cæterum respondendo, neutrum horum accidisse. Liquet enim Hollandos ab iis remediis, quæ vomitum faciunt, jam ab omni ævo abhorruisse. Atque in ea pervicacia,

Objection

F

qui

quâ nunc quoque sunt, ut ante ætatem illius, sic tam vivente Sylvio, quam eo mortuo, permanisse. Neve interea discipulos ex illius doctrina, & mendendi via, quicquam deflexisse. Verumtamen hoc quoque liquet omnibus, Sylvium, dum in vivis esset, medellamque infinito populo ubique faceret, in tantum accedentibus ad se placere studuisse, ut nuspian ingrata, quæ futura essent, multò minùs inimica stomacho medicamenta, & fastidita, & à quibus animus penitus esset alienus, in quo genere sunt vomitum concitantia, protenderet. Quæ disciplinæ jucunditas, & gratia remediorum, non injuriâ iis ipsis auctoritatem, uti Sylvio etiam, acquirere, tum inter vivos, tum apud posteros, potuerunt. Itaque sunt, qui nunc quoque referant, Sylvium, virum jurè magni nominis, ne omni quidem vita unum utique præbuisse; quâvis necessitate propositâ, vomitorium. Quod, si verum modo est, omnino singulari, in Medicina faciendâ, notitiâ dignum videri potest. Quod verò ille, in libris, aded crebram eorum, quæ vomitus cient, mentionem conjecerit, id ipsum Sylvium à Margravio.

Margravio, de quo modò dixi, addidisse aiunt. Hic enim cùm multa, & præclara, vomitibus excitandis præstaret, sæpeque uno die ægros, quos diu morbus fatigarat, supra expectationem levaret, certè in causa fuit, cur Sylvius, utique tantus vir, Vomitoria, primum non, ut antea, asperneret. Deinceps verò, procedente tempore, laudaret. Et, cùm ad scribendum animum applicuisset, etiam scriptis, quamvis uti adhuc nollet, summo opere commendaret. Adeò mutatus illius viri animus est, vel potius de his rebus iudicium. Cùm quidem, ante illud tempus, Margravium, juvenem tum Medicum, ac, nisi mente fallor, Sylvii quoque ipsius discipulum, irridere non rarò solitus esset, atque de eo sic palam pronuntiare: *Margravius nil nisi Vomitoria scit præscribere.* Scire autem convenit, Margravium in Germania natum esse. Indidemque credibile est, ipsum Vomitoria exhibendi consuetudinem secum ad Batavos transfulisse. Cùm, quod alibi in juventute didicerint, serò oblivisci homines soleant. Neque silentio præterire decet, cuncta quibus ille unquam usus est

vomentia, cùm quidem iis quàm frequentissime utatur, fuisse ex Croco metallorum infuso. Neque totâ ætate uspiam fere alio, dicente ipso, usus est. Cùm tamen horum millena aliquot, sub morbis, ipsi propinare contigerit.

X X X I I I.

Venæ
Sectio.

Nunc transibo ad alia. Igitur, secundo loco, sanguinis incisâ venâ detractatio, in hoc morbo tollendo, longè latèque frequentior, quàm, de quibus, dixi, Vomitoria, fuit. Idque auxilium innumerabilibus personis præstitum, fere omnis ætatis, & sexûs, vix ulli eorum damno, quin etiam comodo, maximâ ex parte, fuisse, compertum est. Præcipuèque si, inter ipsa initia adversæ valetudinis, sanguis protinus emitteretur. Tunc enim vel maximum juvamen attulisse diligentissimus quisque Medicorum animadvertere potuit. Nec, bis, terve, incidisse venam, non multis quoque profuit, tantum absuit, ut noxæ pateret. At, qui seriùs Medicos accersierunt, ii paulò minus auxilii ex hoc ipso adipisci consuê-

consuèrunt. Cùm interea, quod perpetuum fere fuit, nocumentum ex ea re nullum persentiscerent. Fuèrequè propterea, si bene memini, qui dicerent (in quibus, ut opinor, erat vir clarissimus Schachtius) progrediente quidem morbo hoc, vel potius consistente, sanguinis missionem, nec utilem omnino, nec inutilem esse. Eò quod neque commodum manifestum, neve incommodum, quod percipi posset, iis temporibus, adferret.

X X X I V.

Ac, tertio quidem loco, purgationes adhibitas esse dixisse, fere inutile videri possit, cùm vix ullus, sine his, morbus medicum desideret, ut nunc medicina est. Quocirca abunde erit si dixerò, genus illud auxilii, & frequens hìc satis fuisse, & opem contulisse non parvam. Quod modò morbi tempore conveniente, & secundum prudentiam Medici, & leges, quas ars hæc habet, esset præstitutum. Neque à primo protinus exhibitæ purgationes nocuisse, verùm & utiles admodum fuisse ferebantur. Talique tempore vel suâ

Purgantia.

Clysteres.

sponte assumplisse ægros, vel Medicos propinasse, utique ad solvendam alvum, non rarò contigit: in quibus esse Schachtium scio, cujus ego auctoritate uti in hoc opere nunquam desinam. Huc accedere clysteres quoque deberent, fere innocens auxilii species, nisi Hollandi ab his item refugerent, & vix nisi rarenter præcipi permetterent. Quæ causa est, cur inter initia morborum, quò ducatur alvus, ad purgationes eas, quæ molliunt, & laxant, perpetuò fere Medici confugere, eâ regione, necesse habeant. Verique simile est, quicumque genus hoc non amotum voluerunt, eos parum quidem minus, idem tamen auxilii, quàm alios, à purgationibus, expertos esse. Idque sive à principio, sive procedente morbi tempore, sive aliàs usi fuissent. Attamen de horum materia, nihil est, quod dicam. Siquidem ea communis fere est, & parum interesse solet, ex iis rebus, quæ Clysteria vulgariter constituunt, quæ veniant in usum. Dum tamen alvum, uti desideratur, aptè movere possint.

XXXV.

Ab his veniendum ad ea præsidia, quæ, vehementer nunc communia, Diaphoretica vocantur. Igitur istorum usus perpetuus pene fuit; neque ullo tempore intermissus, nec inclinante quidem morbo, nisi finito. Præcipue verò, cum prævissent illa, de quibus dixi, Venæ Sectio, alvique ductio. Ac illa quidem, hac ætate, infinita propemodum sunt. Itaque ea solummodo attingam, quibus utique frequentissimè Cl. Schachtium, atque ejus discipulum Gequierum, usos esse in hac invaletudine vidi. Non quin illi, & alia quamplurima, & hæc eadem, & simplicia, & variè permixta, laborantibus præciperent; pro natura cujusque & hominis, & sexûs, & ætatis. Verùm quia isthæc illa sunt, quibus quidem hi viri præstantissimi in quamplurimis, & ubicumque dabatur locus, constanter, & sine mutatione, &, compertâ eorum experienciâ, omisissis aliis rebus, multò frequentius uterentur. Igitur, inter omnia, quæ in hunc usum Diaphoreticum præscripta fuere, nul-

Diaphoretica.

Mixture.

la sanè vulgariùs dictata vidimus, quàm quas appellant Hollandi mixturas. Easque non unâ dumtaxat, verùm Hercules variâ facultate valentes. Siquidem erant, cùm primò incidentes humorum vitia, tum quoque attenuantes. Deinde corpus aperientes. Ac, post hæc omnia, diaphoræsim magnopere cientes. Siye sensibilis eâ esset: siye sensibos minimè objiceretur; quàm quidem speciem perspirationem vocant. Quin etiã in biliosis corporibus, quique vehementer vomerent, accedebat eò, quòd refrigerantes quoque essent, & ex temperatioribus multò rebus, quàm aliàs, compositz. Pro his igitur, & hæc, & hujusmodi, inmixturis, erant;

Rx Aq. Meliss. vel Card. ben. Borrag. vel Bugloss. aa, ʒ^{*}
Cinnamon. ʒ^{*}.
Antimon. diaphor. vel Bezoard. mineral. ʒ^{*}.
Laud. Op. (certè in valentioribus, minimè in imbecillis) gr. ^{*}?
Sp. Nitri, vel Salis dul. gut. ^{*}.
Syr. de limon. ʒ^{*} vel
Zulap. rosat. &c. m.

Pro

Pro illis autem :

R.

Aq. Memb. Fanicul. vel Petrosel. vel
interdum Sp. Cochlear. vel aqua ejus
ipsius, aa. \mathfrak{z} . *

Aq. Vita Matthiol. vel Theriacal. simpl.
vel Cinnam. vel (si quod peculiare
vitum esset adjunctum) Sp. carminat.
Sylvii, vel Aq. antiparal. vel anti-
hyster. vel antinephrit. Amsteloda-
mens. \mathfrak{z} . *

Antimon. diaphor. aut Bezoard. mineral.
 \mathfrak{z} . *

Sp. Sal. Ammon. (quod perpetuum non e-
rat) gutt. *.

Laud. Op. (quâ moderatione tamen supra
positum est) gr. *.

Ol. Macis stillat. gutt. *.

Syr. Menth. vel Fœnicul. vel de quinque
rad. vel qui sunt hujusmodi, \mathfrak{z} . *. m.

Ac utraque mixtura non rarò habuit
Confectionem Alkerm, aut Confectio-
nem, quæ Hyacinthorum nominatur.
Maximèque in his, quibus magna sub-
esset imbecillitas.

Mixturar.
virtus.

Ac portiones singulorum nil attinet
adjecisse, cum illæ Sylvium legentibus
clarissime pateant, si quis est, quod
vix crediderim, inter Medicos Anglos,
harum rerum ignarus. Siquidem illi
us viri mixturis hæ quam maxime erant
similes, cujus *meddow* & *Schachtium*,
& *Gequierum*, aliosque eximie disci-
plinæ viros, sequi diximus. Ab his
igitur auxiliis, per hos viros, princi-
pium perpetuò habuit curatio huius
mali, quodcumque genus esset febris.
Ut multa millia mixturarum quam si-
milium, vel potius harum earundem,
uno anno, ab iis præscripta fuisse, ve-
rè possim dicere. Hæ vero ab ægris
assomebantur cochlearim, sic ut singula
singulis horis cochlearia caperent. Ex
qua consuetudine capiendi factum, ut
Medicina cochlearis, hoc tempore, mix-
turæ ab Hollandis appellentur, id est,
nostrâ linguâ, *Spoon-Physick*. Sed &
inter initia non solum, ast tum incre-
scente morbo, tum si consistebat, tum
eodem inclinato, continuus huiusce
remedii erat usus. Neque id injuria.
Siquidem

Siquidem ex sententia Schachtii, inter remedia prope non numerabilia, *unum illius genus est, cui plus fidendum.* Quam laudem dat illis, non solum constans, sed & frequens illarum usus, tum verò & facilis, & jucundus. Præter artem summam compositionis, quæ quidem tot indicationibus servantur simul. Quarum tamen auctor, si requiratur, nã ille creditur esse Sylvius. Quod si verum non est, certè is eatenus hanc opinionem sibi vindicat, quatenus vel earum usum Hollandos primum edocuit, vel celebritate nominis multò frequentiore, juxta ac faciliorem, reddidit. X X X

X X X V I I

Hic verò commonere debeo, ne quis fallatur; non omnia, quæ supra sunt posita, posteriore mixturâ, perpetuò fuisse præstituta. Siquidem & *aq. & sp. Cochlear. & sp. sal. ammon. & ol. macis stillar.* Sæpius hanc mixtionem minime subibant. Jam verò tam maxime adhibebantur, ubi valentius incidi, in morbis gravioribus, & attenuari humores, & aperiri corpora, oportet. ret.

Quæ frequentiora in illis essent.

Quæ
Schachtii
suspicio-
nem de
Scorbuto
confirma-
rent.

ret. In levioribus, iidem omisit.
Ceterum, de his, illud quoque ani-
madvertere liquit, quoties visum est
illa adhibere. Ut quoniam ab origi-
ne Scorbutica prognatas hæc febre
esse diximus, vix unquam melius pro-
ficerent ægri, quam si illa quoque ad-
jicerentur. Præcipue liqui gravissimis
cassibus essent implicati. Aded non
falsa fuit illa suspicio, nec utique vana
opinio Cl. Schachtii, quæ Scorbuto
perniciossimo malo, cuncta hæc or-
tum debere diceret, quin isthæc quo-
que experimenta fidem facerent.

X X X V I I L

De Narco-
ticis.

Ac, de Laudano Oplato, illud item
scire expedit. Quoties incidit, ut vi-
res essent debiles, neve huic auxilio
par ægrorum robur superesse videretur,
illud ex toto à Cl. Schachtio ab-
legatum esse, ac, ne per somnum qui-
dem, attactum. Idemque de reliquis
remediis, quæ Narcotica & habentur
& sunt, dictum esse velim. Ab iis e-
nim omnibus, præcipueque valentic-
ribus, utique quam cautissime, & sem-
per, & ubique abstinere solet. Sed
imbecillitas

imbecillitas urgeat, seu Coma inflet,
 vel quilibet alius morbus somnolentis,
 agros opprimat. Quale quid accidit,
 in paucis quidem, sed nihilominus
 aliquibus, ex hoc malo decumbenti-
 bus, ut periculose nimium somnum
 caperent, nec expeditissimum esset il-
 los excitare. Quos omnes, si fere ad
 Comatosi
 peribant,
 autum, interisse constat. Verumta-
 men, si hæc non aderant, utique fie-
 bat, ut Laudanum non nisi raro omib-
 teretur. Idque apposite sane, uti mi-
 hi quidem videri solet. Siquidem ve-
 rissimam id est, quod Wedelius, opti-
 mus author, quem supra quoque no-
 minavimus, tradidit: *Opia, & ac-
 da, reliquis* (id est Diaphoreticis)
*maritata, virtutem sudoriferam inter-
 dunt.* Quam ob causam, vix aliam,
 credibile est, Sylvium, summum vi-
 rum, qui misuras primùm discantibus
 se reliquit, Laudanum vix unquam
 semel non admiscuisse, uti ex libris pa-
 tet ejus viri. Nisi si quando quid con-
 trariam indicationem faceret. Nisi
 dicere velimus, hoc id ab eo factum,
 ob eum, quem erga Opium, & Opia-
 ta medicamenta, singularem, & per-
 petuum habuit amorem. Ut illa infi-
 nitis

nisi laudibus in celum tolleretur. Etenim præterea constat, ante Sylvii aetatem, Laudanum Opiatum, quàm nunc est, multò rarioris usus extitisse. Eumque virum, celebritate famæ, frequentissimòque usu, præstitisse, nunc, in compositionibus Medicis, nihil illo, vulgariùs legatur. Ita quod primitus derisui patebat, postea laudem, & æstimationem meruit. Eodem quippe Sylvius, dum in juventutis Medicinæ artem liberaliter exercere Amstelodami, & Opio quàm frequentissimè uteretur, mirantibus id, vix potius subsannantibus, plerisque Medicis, vix alio nomine, quàm, per convitia, *Dactylon Opiatum*, appellari consuevit. Quam ille injuriæ speciem sène humaniter tulit. Nec idcirco proposito destitisse visus est, donec ipsum, procedente tempore, in laudem verteretur. Ex hoc eodem genere est, quoddam pilulas quoque de Cynoglossis, & de Styrace, nominatas, in ingenium, usque honorem, usumque bene frequentem extulit. Cùm eas quidem nemo antea expeteret, & fere oblivioni tradite, jam prope abesset, & Pharmacopœia quoque, quæ est Amstelodamensis

stelodamensium, expungenda essent.
Siquidem e memoria, atque usu, Mo-
dicorum, jam pridem cesserant, ^{non aut}
^{sanctum est, sed} ^{magis} ^{in illis od-}
^{no illis} ^{XXIX} ^{magis}

Ac de mistis quidem satis multa ^{Misturæ}
dixi. Nisi de prima quoque, ^{quam} ^{primæ ef-}
posui, pauca dicenda essent. ^{ficacia.} Ergo
ea compositio multis Medicis utique
simplex videatur, nec tam gravi ma-
lo proportionem accedens. His præ-
cipue, qui præsidiorum salutis no-
stræ vim, ex multitudine potius,
quàm virtute rerum, compositioni
subditarum, æstimare solent. Ve-
rumtamen hi, quanto opere decipian-
tur, res ipsa sepe merò ostendit.
Cum simplicissima non raro grandes
effectus præstent, quos ne quidem
quàm maxime permixta præstitisse po-
tuerit. Siquidem proportio proprie-
tatem in rebus, & accommodationem
malis nescio quàm, magis sequitur,
quàm numerum. Ut resana, & sim-
plex, interdum gravissimo malo par-
sit tollendo, multæ ne talem quidem
proficiant. Quæ cum ita sint, equi-
dem de mistura, quam dixi, quid alii
judicabunt,

judicabunt, floccifaciam, quid vide-
rim, audacter expromam. Etenim si
qua unquam compositio fuit, quæ mor-
bo alicui propria, & accomodata,
diceretur, & esset, hæc certè talis cen-
senda esset. Diximus, in principio
huius morbi homines plerosque vomere
vehementer solitos, & bilem vari-
am, & pituitam, & alia. Ergo ta-
libus, & illorum quidem multis milli-
bus, offerébantur illa, quæ supra com-
prehensa fuere. Idque inter initia ma-
li, si quo pacto vomitum per ea com-
pescere, ac tunc febrem infringere, fas
esset. Ac, de vomitione quidem,
quantumvis magna esset, id affirmare
jure possum, nihil in Medicina unquam
mirabilius me vidisse, quàm, adversus
illam, huiusce rei efficaciam. Ita qui
animam velle agere sub vomitu mo-
lestissimo viderentur, sæpe intra diem,
vel certè biduum, tanto malo libera-
tos, unicà interdum mixturâ hæc, ad-
spexisse memini. Ut de febre nihil
nunc dicam, quæ, sublato hoc sym-
ptomate, vix unquam pari magnitudi-
ne respondebat. Eaque levata, & ad-
somnia, propter ejus Narcosum, se
deduci pariebantur, & dolores, quæ-

has modò caput, modò totum corpus, suberat, ob vim anodynâ, mitigati-
onem aliquam accipiebant. Præci-
pueque, juxta præcordia angustia
terribilissimæ, ex hoc præsidio immi-
nui videbantur. Unique concisis, te-
nuatque humoribus, ex quibus hali-
tus illi ferent. Pereque, per omnia,
non solum rectius habere, verum et
iam spem ostendere, videbantur ægri.
Incidebat autem, ut quidam quàm
gravissimè vomentes, ac frequentissi-
mè, dum nihil stomachus continere,
ne per momentum quidem posset,
hanc ipsam quoque commixtionem
continuo refunderent. Ergo in his,
quid erat auxilii? Nam cum coar-
cendis vomitibus meliora vix suppete-
rent, imò nec designari poterant, ac-
cedebat eodem, quod alia nonnun-
quam tentata æquè citò rejicerentur.
Scilicet ut arte quantum positum sit,
vix ulla res manifestus ostendit. Si-
quidem omnia cum perinde repudiata
essent stomacho, nec, aliorum homi-
num exemplo, non *scordylus*, quod
dixi, quàm efficacissimum esse constâ-
ret, recurritur ad idem. Quique co-
chleare integrum, ac plenum, reti-
nere

Ars quan-
tum possit.

nere antea non valebant, his adjunctum est, ut dimidiam tantum portionem, aut quadrantem ejus, assumerent. Quid sit? Continetur optimè, nil movente stomacho, digeritur humor; compescitur ferocia fluentis; tandemque ex toto sistitur vomitio. Quod nequitiam eveniebat sine admiratione multorum, qui aderant, tantam vim inesse tam exiguae materię potuisse.

— *—* X L. *—*

Antefebri-
lia.

Et mixturarum quidem ratio exposita est. Super sunt nunc aliorum generum Diaphoretica, quibus quoque, in hoc casu, frequentissimum fuit uti. Ac primum quidem locum obtinent remedia illa, quæ Antefebrilia nostrâ tempestate audiunt. Quamquam & Febrifuga dicantur aliis, eâ ratione, ut mihi persuadeo, quod febrem abigere credantur. Sed multiplex species est: quocirca intra maximè usitata consistam. Incipiam à pulveribus, quandoquidem hi cum faciliore, tum frequentiori usû, semper sunt habiti. Ergo illi præcipiebantur, ut ex aliis, aliisque rebus, sic præcipue

Pulveres.

precipue ex his quidem, quæ vel metallicæ sunt, vel Minerales. Tale quid est Antimonium diaphoreticum nominatum: quod per se crebrius in ante febrem à Cl. Schachtio imperatum vidi. Atque huius quoque rei usus, quam maximè assiduus, à Sylvio etiam susceptus, illi viro sapientissimo est. Adeo ut digito suo minimo male se carere, quam Antimonio diaphoretico, subinde soleat dicere. Quin etiam sese eo annorum spatio, dum artem facit, ut minimum triginta, vel etiam quadraginta, librarum pondus consumpsisse. Nec satis quidem mirari posse illorum hominum ignorantiam, qui huic auxilio præstantissimo sudores movendi facultatem adimunt, aliis rebus non paulò vilioribus attribunt. Tale quid est Bezoardicum minerale: cuius & apud illum usus non rarissimus esse solet, æstimatio pene eadem, quam superioris rei. Quæ duo, cum per se præstitui possint; tum verò juncta, dispari portione, ante-febrile remedium faciunt clarissimo viro Drelincurtio, & Academiae honorario tempore Rectori magnifico, & Anatomæ, & simul Praxeos professori,

fori, & facultatis medicæ Decano,
magnopere familiare. Talia item
sunt Bezoardicum Solare, Lunare, Jovi-
ale, quæ vocant Chimici, Mercurius dia-
phoreticus, & quæ sunt hujus generis.
Quæ quidem assidue laudare solet Cl.
Schachtius, ideoque minus uti, quod
fere nusquam venalia sint in officinis.
Ac Antimonio, vel Bezoardico, supra
positis, quam sæpissime quoque alia
adjugebantur in pulveribus compo-
nendis. Vixque, nisi apud populum
pretium non ferentem, ea sola data
sunt. Itaque, ex pulveribus varie
commistis, hic unus erat:

*Antim. Diaph. gr. *. q. non audet*
*Sal. Prunel. gr. *. b. p. o. l. s. ?*
*Caphur. gr. *. f. pulv. in vino albo, vel*
Gallico, vel Rhenano, assumend.

Alius quod habebat:

Antim. Diaph. vel
*Bezoard. Miner. gr. *. f. pulv. qui eodem*
*Margār. pp̄ar. gr. *. f. pulv. qui eodem*
modo sumatur.

Alius,

Alius, sed fere personis minimè
splendidis, qui tribueretur, erat hu-
iusmodi :

Rx.

*Croc. opt. id est, Britann. gr. **

*Sal. Prunel. gr. *. f. pulv. pari modo, qui
sumatur.*

Alius hæc habuit :

*Antim. diaph. gr. *.*

Sal. Absynth.

*Tartar. Vitriolat. aa. ʒ. *. f. pulv.*

Alius verò sic componebatur :

Rx.

Antim. Diaph.

Sal. Card. ben. ʒ. ʒ. ʒ. ʒ.

*Tartar. Vitriolat. aa. ʒ. *. f. pulv.*

Alius his constabat :

Antim. Diaph.

Ocul. Cancr. ant.

*Marg. ppat. aa. gr. **

G 3

Sal.

Sal. allicijus fixi. ʒ. ʒ. m. f. pulv. pari
ratione propinandus.

Item hic :

Croc. opt.

Antim. diaph. aa. gr. ʒ.

Lap. Bezoar. Orient. gr. ʒ. f. pulv.

Aut etiam hic :

Lap. Bezoar. Orient. gr. ʒ.

Croc. optim. gr. ʒ. f. pulv.

Vel, ultimo loco, qui est ejusmodi :

Antim. Diaphor. vel

Bezoard. minor. gr. ʒ.

Margar. prepar. ʒ. ʒ.

Sal Prunel. gr. ʒ. f. pulv.

X L I I

Julcha.

Ab his ad alia transitus est. Nec
committere debemus, ut, in singulis
perconsendis, æquè diu legentes traxis-
se videamur. Igitur, quibus litis mo-
lesta; febris ardens erat, fauces arida,
lingua vel insignia Delphensia præ se
ferret,

ferret. vel sine his notis per se exacer-
resceret, ea quoque, quæ refrigeran-
tia in primis, & humectantia sunt,
Juleba concedebantur. Ut alia verò,
sic & hæc, diversimodæ compositionis
fuere. Omnium tamen prope fre-
quentissimum fuit hujusmodi :

Aq. Moræ.

*Card. ben. aa. ʒ. **

*Cinnam. ʒ. **

Sp. Vatriol. q. s. ad atorem gratum.

*Syr. de limonib. ʒ. **

Quæ quidem aliter habuere, indica-
tionem tamen habuere eandem. Ne-
que diversos effectus præstitisse con-
stat.

XLIII.

Ac Julebis non admodum absimiles Emulsio-
nes. Tametsi, in his, alia quoque observatio sit ne-
necessaria. Etenim alieno tempore
præbitæ commodum nullum, ac pro
auxilio vel diem ultimum asferre pos-
sunt. Vires quippe agrorum obrutum,
uti iisdem verbis non raro solet dicere
clarissimus

clarissimus ille vir Schachtius. Quocirca siue morbus peracutus, siue imbecillitas sit virium, siue ipse morbi fervor premat, siue sopor nimius, siue alia, utique ab his curiosè abstinendos egros ducit. • Quin id etiam & semper, & ubique, in consiliis inculcandum discipulis, quatenus diligenter circumspicere tempora velint commoda potiones emulsas propinandi. Nullam rem in morbis, quales dixi, acutis, perniciosiorem; nullam, opportunis temporibus utiliorem esse. Opportunum verò tempus est, si morbus se remittere, si concocta est urina, si refici æger inceperit. Unde scire licet, reliquiis extinguendis febrium acutissimarum, & præfractis harum viribus hoc genus potius convenire, quàm quidem integris, vel etiamnum incrementibus. His ita dictis, adjiciendum est, emulsas aquas potui datas in hoc malo frequentes. Satis fuisse. Aërosque ab his nihilo minus proficere solitos, quàm aliis quidem rebus, quas posui. Ut etiam atque etiam repeterent. Ac in harum compositionem maximà ex parte veniebant isthæc:

Epidemico.

*Hord. Mund. & adcrepat. coct. ʒ. **

*Sem. Papav. alb. ʒ. **

Amygd. dul. vel

*Sem. IV. frig. major. ʒ. * Cum*

*Aq. bord. f. s. a. Emulsio ad ʒ. *. adden-*
do colaturæ.

*A. Cinnam. *. **

Syr. Papav. alb. vel

*Julap. rosat. ʒ. *. m.*

At verò Cl. Schachtius sic paulò ali-
liter solet præscribere. Maximeque ubi
Nosocomicis aliquid adhibendum est :

R.

*Emulsion. nostr. ʒ. *. adjiciendo :*

*Aq. Cinnam. ʒ. *.*

Syr. Violac. vel cæterorum, quæ dixi. ʒ.
**. f. Emulsio.*

Scire autem convenit, ipsius Emul-
sionem, duobus duntaxat constare,
hordeo cocto, donec crepat, & semine
Papav. albi. Idque ipsum suam Emul-
sionem vocat. Neque, aut dulces a-
mygdalæ, aut frigida semina, nisi
perraro, illi curæ quidem sunt.

XLII.

XLIII.

Apozema-
ra.

Atque iis præstitis, quæ mihi dicta sunt hactenus, si malum invictum se præbuit, vel humor aliquis, unus, pluresve, pertinacius auxiliis obstitissent, commodissimè & id genus offerebatur, quod Græcis Apozema, Latinis Decoctio dici consuevit. Igitur, ex toto censu Apozematum, vix ullum puto familiarius ad usum venisse tum Cl. Schachtio, tum Gequiero, profligando huic malo, quam insequens.

Rad. Scorzonæ.

Petasitid. aa. *.

Herb. Borragin.

Bugloss. aa. *.

Sem. Aquileg.

Card. ben. aa. *.

Cort. Limon.

Arantior. aa. *. vel interdum

Limon. integr. in taleolas distiss.

Rasur. C. C. *.

Quibus decoctis, ut ars habet, adji-
ciebantur varia, vel

Aq. Prophylact. Amstelodamens. vel

Cinnamom. vel

Tberiacal. simpl. vel alie.

Deinde,

Deinde, *vel Zulap. Rasat. vel*
Syr. Borrag. vel
Memh. vel
v. rad. aperient. vel
De Cich. simpl. vel etiam magis,
De Cich. cum Rheo.

Si modo, quæ purgantia sunt mal-
 lent adjuagere. Quod si ita esset, in-
 ter ea, quæ supra sunt, aut folia, quæ
 vocant, Orientalia, aut Aloe lucida,
 aut alia qualibet purgantia prædicia,
 maximèque levissima, veniebant. Ne-
 que ea solum, sed, cum iis, Cremor
 Tartar. aut Tartarus Vitriolarus
 dictus. Atque his rebus, utique non
 expeditissimum dictum est, quantopere
 morbus cedere solitus est. Ut neque,
 quàm nullis remediis ægri minori mo-
 mento proficerent. Reliquum est, ut
 dicam, quoties incidit, ut morbus in
 longitudinem abiret, aut mutatio-
 nem faceret in eas febres, quæ inter-
 mittere consuere, quoniam pertinaci
 cum hoste tunc res gereretur, supra
 hæc, quæ proximè sunt posita, alia
 quoque Apozemata ex iis rebus, quæ
 & incidunt, & attenuant, & aperiunt,
 & resolvunt, non raro adhibita fuisse.
 Quæ

Qualia hic quoque commemorarem,
nisi tædio futurus essem. Erant au-
tem ea omnino valentissima.

XLIV.

Boli.

Ast, inter diaphoresim moventia,
prope omissum à me erat de Bolis di-
cere. Quibus utique vix aliquid vul-
garius in horas febrem præeuntes ex-
hibitum constat. Ex his aliquem in-
gressisse, ante accessionem, sæpe pro-
curatione totius febris fuit. Nam
neque invalidum hoc genus antefebri-
le est, neve unquam, in hoc casu,
non magnum momentum, ac pondus,
habuit. Eorum itaque confectio, qui-
bus quàm frequentissimè usi sunt, ex
his constabat:

*Rob. Sambuc. **

*Antim. Diaph. **

*Lap. Prunell. *. m. f. bol.*

Alius sic se habebat:

*Diafc. Fracast. 3. **

*Rob Sambuc. 3. **

*Antim. diaph. gr. **

Marg.

se contineat Opii. A quo in hac fe-
bri, ex toto fere abstinuisse authores,
quorum hæc acta sunt, jam supra dixi-
mus. Neque enim inter utrumque
aliud discrimen subesse statuit, quoad
quidem praxeos animadversionem,
quam ex Opio. Quam ob causam,
medicamentum etiam Sylvianum, mi-
nori multò portione, præcipere con-
venit, quam quod est Braccastorium.

X L V.

Potiones,
sive hau-
stus.

Cum bolorum genera proposuerim,
superest etiam nunc, ut portiones ad-
jungam. Quæ quoque in tempus,
quod ante febrem cedebar, latis fre-
quenter sunt præstitæ. Seligam verbò
paucas: in his, quas notavi maxi-
mè fuisse efficaces, ideoque amplissimi
usus. Itaque ex his, nullam crebrius
propinatam vidimus, quam quæ in-
sequitur:

Aq. Theriacal. simpl.

Cinnam. vel

Yucc. Marthiol. vel

alterius

Epidemico.

93

alterius aq. spirituos. aa. ℞.

Aq. Card. ben. vel

Fumar. vel

Petroselin. vel

Menth. vel Fenic. ℞.

Antim. diaph. vel

Bezoard. mineral. vel

Ad metallic. alij. ℞.

Sal. Absynth. vel

Card. ben. vel

alterius foci.

Sp. Sal. Amman. ℞.

Sp. Sulph. puramp. vel

Nitr. velip.

Salis vel

Vinol. dul. ℞.

Ol. Macis filicis vel

Cariophyllor. ℞.

Syr. Menth. vel

v. rad. asper. vel

Limon. vel

Card. ben. vel

alterius. q. s. m. f. haustus.

Interdum vero hæc

Sal. Prunel. gr. ℞.

Aq. Cinnamon. ℞.

Card. ben. q. s.

Julap.

*Julap. Rosat. vel
Sacch. q. s. m. f. haustus.*

Complectitur autem superior compositio, quæ primo loco est posita, portiones bene multas. Siquidem universa interdum, quæ ibi sunt, in unum veniebant: interdum ex his pauca; interdum hoc in vicem alterius, interdum illud, præcipere juvabat. Optima quæque potio, eaque valentissima, cuncta simul adficebat. Quod quidem contraxit febrium genus, quod cottidie, vel altero quoque die, revertitur, sæpe loco detrusum, vel certè viribus imminutum vidimus. Ex quo scire licet, febribus his, quæ citius cuitum habent, hanc speciem opportunissimam esse. Ideoque fere his adhibitam fuisse, in hoc casu.

X L V I.

Atque his auxiliis, quæ retuli, utique constanter, adversus morbum pugnatum est. Neque interea omnibus in uno; neque modo plasse edendæ; neque sine his fere in ullo homine, sed & pro morbi magnitudine,

pro ætate, & corpore, & vite pro-
 posito, & morbi tempore, & cæteris
 rebus, quæ aliquid indicant, variè
 permixtis. Perpetuum verò fuit, ut
 ab his formulis quam minimè recede-
 rent, quamdiu res pateretur. sublignA Modò
 vero affectus paucissimi sunt cogniti,
 in quibus quidem auxilia, aut auxilior-
 um formulas, minus mutare necesse
 esset. Quæ cum ita sint, sanè id etiam
 colligere oportebat, Sympto-
matum
mitigatio. symptomatis
 quoque, quò mitiora fierent, curiosè
 prospectum fuisse à prudentibus viris.
 Ergo etiam quoties quid tale erat, sive
 vigilie, sive litis, sive dolor, sive ali-
 ud, eoque urgeri sese ægri confiteren-
 tur, protinus illius quoque ratio est
 habita. Verumtamen illorum omni-
 um remedia proponere, quibus quod-
 que mitigatum fuit, carenus super-
 vacuum videri potest, quatenus huius
 morbi, & aliorum, ut symptomata,
 sic item communia horum præsidia, fue-
 re. Neque ulla res magis brevitatem
 offenderet, adversus quam utique ne
 quid jam à me commissum sit, verè-
 dum est. Quid quod in monumentis
 optimorum auctorum, præcipueque
 Sylviani, satis multa his quam
 H simi ima

simillima memoris prodita sunt

XLVIII

Aphthæ:

His itaque omisſis, de Aphthiſ duntaxat breviter proponam. Ergo etiam adverſus has, in Emulſionibus auxilium erat, ſere quales ſupra ſunt poſita, præſentaneum. Item in Syrupis, maximèque, qui emolliunt, & mulque etiam leniter deterguunt. puta, Viol. Injabin. de Abba Fernol. & qui ſunt ſimiles. Ruſus, in ſero lactis, ſive per ſe id præſtitum eſſet, ſive parum Sacchari tandi adieſſum eſſet. Quocirca & hæc omnia in præſcriptis data ſunt; & tamen his multo frequentius, quod inſequitur, quod longe optimum eſſe experiundo percipit.

Porro videtur, quod in Aphtho, & in Ruſo, & in Injabin, & in Abba Fernol, & in ſimilibus, in emulſionibus, in ſero lactis, & in Syrupis, & in Saccharis, & in Vinis, & in Aq. Roſæ, & in Virell. Ovar. & in Sacchar. camell. & in Finiſſim. q. & in Symplic. & in commixta, & in ſanguine, & in Tula, & in Allege, & in ſap. os, & in ſubſtantia.

Aq. Roſæ. 3.

Virell. Ovar. 2.

Sacchar. camell. vel.

Finiſſim. q. & in Symplic. & in commixta, & in ſanguine, & in Tula, & in Allege, & in ſap. os, & in ſubſtantia.

commixta, & in ſanguine, & in Tula, & in Allege, & in ſap. os, & in ſubſtantia.

Tula, & in Allege, & in ſap. os, & in ſubſtantia.

Allege, & in ſap. os, & in ſubſtantia.

ſap. os, & in ſubſtantia.

ſubſtantia.

Quod

Quod si, & rosas, aqua non est, vel
pluviam, vel fontem, ut quis po-
test.

KL VIII

Dixi de universa morbi curatione,
que auxilia præcipue, quæque quam sa-
piunt, ordinata sunt. Modò malum
cujuscunque febris speciem subiret,
sive continua esset, sive cotidianæ, sive
tertianæ, sive aliæ. Siquidem febrium
nullum genus erat, sub quo hunc mor-
bum non infestum fuisse scimus. Ab
initio enim, id est, primis mensibus,
tertianæ plerosque invaserunt. Dein-
de, progrediente spatio, cum morbi
vigorellet, continuæ febres. Rursus-
que, inclinante jam malo, vesterlianæ
plurimos male habuere, vel cotidia-
næ. Vel tandem aliquando deseri
cepit in quartanas. Ac, de his, quo-
nam pollicitus sum dicere, nunc quo-
que paucis complectar. Itaque febr-
bus quartanis ex hoc morbo natis, nul-
la unquam, ut puto, difficilior cura-
tionem receperunt. Ceterum & id
ipsum a me, & quatenus illæ medicorum
curis obliterent, & qua ratione quo-

Morbi cir-
cumvolu-
tio.

De Quar-
tanis.

dam modo parerent, jam dictum est in superioribus. Reliquum est, ut adjungam, quæ maximè pro auxiliis sint adhibita, & in his, quæ precipuè subvenire visa. Ergo etiam, cum humores quartanam moventes omnium tenacissimos, vehementerque viscidos, glutinis modo, esse constet, ante omnia hi & incidendi, & quantum fieri potuit, attenuandi erant. Insuper auxiliis cuique humori contrariis eos ipsos corrigere, paulatimque ad Syftasim, æqualemque miscelam deduci oportuit.

XLIX.

Illarum
Curatio.

Ejus rei causâ, quod commodissimum erat, sæpe mixtura supra conscripta, quam primo loco proposui, inter initia oblata est, utpote quæ vehementius ad humores tenuandos est. Deinde, interposito tempore aliquo, purgatione utebantur. Eaque iterum, atque iterum, toto morbi spatio, sæpissime fiebat. Fereque sexto, vel septimo quoque die, purgare in consuetudine fuit. Ab initio quidem levius, postea paulo vehementius. Medicamenta

autem

autem erant ex his, quæ & atram
quidem bilem, & phlegma, vel etiam
serum, vel utrumque, simul citant.
Formulæ verò pilularum potiores ha-
bitæ; propter hyemem. Atque his
minus præstantibus, maturè ad aliam
transitus esse consuevit. Itaque tum
vel Apozemata, vel Vina, quæ vocan-
tur, Medicata, utique propositis à
me indicationibus quàm aptissima,
præcipiebantur. Illorum compositio
talis fere fuit:

R.

Rad. Gentian. Irid. Flor.

Apil. & Levistic. aa. *

Herb. Fumar. Card. ben.

Empator. aquat. Trisol. aquat. a-
na *

Baccar. Laur. Juniper. aa. *

Sem. Nasturt. vulg. Angelic. aa. *

Cremor. Tartar. vel

Tartar. Vitriol. aa. *. Coq. s. a. ex V^o
no, vel aq. purâ (pro egenis) Col.

3. XXV. addendo:

Aq. Vite Matthiol. vel

Theriacal. simpl. 3. *

Sy. Sal. Ammon. *

(H 3

Syr.

Syr. *Menthe* vel

rem *de Absynth.* m. f. *Apothema*

In quam quoque compositionem sepe quinque radices, quæ aperiunt, scilicet Centaur. minus, sepe lignum Guaiaci, sepe Raphani rusticani, semina, sepe Soli Ammoniacum, sepe Soli Absynthii, sepe alia veniebant. Verumtamen à quibus idem minus prestare non alienum esset. Hujus autem medicamenti tædio, propterea, uti fieri solet, sepe in vicem ejus Conditorum tribui solitum, quod quidem sic habuit:

Conserv. *Menthe*
Absynth. Rom. aa.

Rad. Helenia
Acori conditæ aa.
Zinziber. conditæ.

Papo. Cardamom. min.
Piper. long. aa.

Tartar. Vitriolar.

Elix. Propr. Paracel. q. s. m. f. Conditorum.

Vel

Vel, quod illi, & confectione, &
facultatibus, sublimile erat.

Confecti. Menth. Majorani. aa.

Rad. Zinzib. condit. aa.

Cort. Arantior. condit. *

Pulv. Cardam. min.

Cubeb. aa. *

Pict. vero

Quil. sup. datus

Etia. an. Pr. Bar. singl. condit. in

infectus humor, in quo non corpori

Quinetiam sapa, id expetentibus, a-

grotis, quo mitius, esset tadium, ex

herbis sancti Iuriani Tinctura, ut Chi-

mici appellant, adjudicata est. Id ger-

nus auxilii Hollandis notissimum est.

mihi ratio nominis æque ignota est.

Confectio vero talis est:

R.

Herb. Card. ben.

Eupator. aquat.

Absymb. aa. m. β. ad. j.

Rad. Aristol. fabac. 3. vj.

Baccar. Laur. 3. iij.

H 4

Alc.

Alges. lucid. vel 3. illi corp. 15V
Hepatic. 3. 11. ad 3. 13.
Cort. Arantior. 3. 11. Concisus, con-
tusisque, affunde Sp. Vin. rectif.
q. s. ad supereminentiam. dig. iv.
Digerantur ad focum, vel in ti-
neribus calidis. Dos. cochl. j. aut ij.
bis, aut ter, in die.

Vina me-
 dicata
 præfert.
 Schacht.

Inter hæc verò in Vinis medicatis
 longè maxima spes erat. Eamque spe-
 ciem compositionis, in quartana, quæ
 infestus humor, in quo nox corpori
 est, quamprimum subigatur, cæteris
 ante à me dictis, facile præponere so-
 let Cl. Schachtius. Ergo etiam idem
 harum febrium pertinaciam miratus,
 Vino sæpe tali utendum sibi duxit:

Rx.

Rad. Helen.

Zedoar.

Aristol. rot. aa. *

Rad. Acor.

Angelic. aa. *

Summis. Absynth.

Centaur.

Centaur. min.
 Eupator. aquat. aa. *.
 Herb. Membr.
 Majoran.
 Cuscut. aa. *.
 Fel. Laur. *.
 Cort. Arantior.
 Limon. aa. *.
 Limatur. chalyb. in modulo lig. *. m.
 concisa, & confracta, dentur in
 modulo. Cui superaffunde Vin-
 alb. Gall. optim. pint. vj. Des. 3.
 ju. bis, terque, ad minimum in
 dia.
 Interdum vero ejusmodi.
 Rk.
 Rad. Helio. Galang.
 Zedoar.
 Acor. aa. *.
 Summus. Asymb.
 Cem. min. a. *.
 Herb. Membr.
 Majoran.
 Rorismar. aa. *.
 Cort. Arantior.
 Limon. aa. *.
 Limatur.

*Limatur. Chalyb. in nido, vel, ejus loco,
Tartar. Vtriol. *. Concreta & con-
fracta, dentur in nido. Cui su-
peraffunde, ut supra. Dos. ea-
dem. Quicum si sumatur Sal.
Absynth. vel Tartar. Vtriolus.
℞. j. ad 3. j. medicamentum ex-
stet valentissimum. nom. I*

Atque his, vel illis, medicamentis
suprapositis, ex facili symptomata mi-
tescere, per urinam concoctionis signa
se ostendere, ipsaque febris vel tar-
dius hominem adoriri, vel multo ad-
modum lenius, consuevit. Raròque
fiebat, per hoc, ~~in vi frigoris~~, quan-
tacumque ingens incubuisset, & maxi-
ma, aut extingui, aut plurimum ex eo
minuisse, videretur. Eaque, cum non
ita longo spatio evenirent, scire li-
cuit, febrim vinci posse. Quinimò
jam prope ad incitè redactam spem
deditionis facere.

L. I.

Antefebri-
lia in quar-
tana adhi-
bita.

Quibus exploratis, maximèque bonis signis circa urinam perceptis, etiam is, quæ præcesserant, alia quoque

que auxilia adjugebantur in Antefebribilibus posita. Quocirca, dimissa nequaquam consuetudine eorum, quæ dixi, quoties circuitus erat morbi, & ea præstabantur, quæ summis facultatibus valere adversus febres comperta sunt, quæque binis horis ante accessum assumenda sunt. Horum genera quamvis innumerabilia proposuerint, ex iis nihilominus eligere me decet pauca quædam non inutilia, quibus hanc quoque partem curationis exornem. Itaque, in hoc genere, præsidium modo valentissimum erat, quod supra posui, haustumque appellavi. Idque ex iis rebus, quæ inibi sunt, aut omnibus, aut etiam paucis, compositum, & semper, & ubique, nobilissimum præstitit usum. Ut si non extorto intercideret malum, certe elanguere ex eo, aut subinde intermori, videretur. Opus autem erat iterato: quod ubi de hoc dixero, de omnibus æquè intelligendum esse jubeo. Haustibus ante febrem proximum auxilium erat in pulveribus aut mineralibus, aut metallicis. Hi quoque supra sunt comprehensi. Nisi quod, in his, delectus erat quorumque valentissimorum. Etiamque

que his accedere alii ad febrem discuti-
endam non minus præcipui. Siqui-
dem, quò longius id mali erat, eò
plura, magnèque conquesta tentari ne-
cesse fuit. Ergo etiam alius hæc ha-
buit :

Pulv. Rad. Galang.

Acori.

*Zedoar. aa. ʒ. **

*Pulv. Rad. Zinzib. gr. **

*Sal. Abshimb. ʒ. *. m. f. pulv.*

Alius verò hæc :

R.

*Sem. Apii pulveriz. ʒ. **

*Decur. usui Sumat. hunc
cyathis vini calidi.*

Tertius ea, quæ insequuntur.
Qui quidem ad l'authorem refer-
tur Chirurgum Casimiri Regis Po-
loniæ, inter monumenta Germano-
rum Ephemerides dicta. Idque auxi-
lium, nostro seculo, pro mysterio
æstimatum est; tametsi ille plura ad-
jiciebat :

R.

R.

Nur. Mosca. leviter affat. n. j.

Alumin. vulgar. gr. viij. m. si pulv. simi-
li modo prabond.

Præter hæc Sal quoque febrifugum
cognominatum, quod Sylvii auctoris
est, non semel & per se, & aliis re-
bus adjectum, usui ante febrem tribu-
tum est. Sæpe enim incidit, aut apud
Chymicos, aut Pharmacopæos; ut Sal
isthoc venale sit in Hollandia. Neque
laudem postremam adeptus est pulvis
Cornachini dictus. Quem quoque
trium Diabolorum, ridiculo sæpe nomi-
ne, sunt qui appellant. Id nobilissimum
creditur ante accessionis tempus reme-
dium. Verumtamen opportuno tem-
pore exhibitum. Itaque placuit eo
crebrius conturbare febres, ac, si fieri
posset, ex eo statu movere, in quo hæ-
rebant. Et res quidem in his personis
varie, in illis optime respondit.

LII.

L II.

Gentian.
rad.

China
China fa-
sticia.

China
China ve-
ra.

Quinetiam saepe Gentiane radix per se, saepe aliis quoque simplicibus composita, ex vino propinata agris est. Huic radici plurimum antiqui Medici in ea regione tribuerunt. Nec minori praesidio adversus febres ferebatur, quam tunc Hispani, vel Itali, Chinam Chinam esse ducunt. Quapropter cum laus ejus rei nondum exolevit, at integra potius, magisque apud populum, etiamnum manent, illam frequenter adhibere vult clarissimus vir Schachtius. Neque id solum, sed nonnunquam ex ea re Chinam Chinam fastidiam, sic enim vocare consuevit, apud populum tentare. Ea compositio ut opinor, ab eodem doctissimo viro reperta est; & mulrum, si quid aliud, ad febrem abigendam potest. Adeo, ubi China China vera non est, ut ea, quae falsa est, via minorum usum praestet. Attamen id genus & variè componitur ab eo, & subinde aliis, aliisque, rebus admiscetur. Sed ejus quidem rationem, ut edoceam, nunc non committam. De China China vera potius

potius dici convenit; hanc quoque Schachtium per eos menses, variè attigisse. Hæcque subinde sola data est; subinde aliis rebus adiectis, quæ propriè febres tollunt. Frequentissimumque fuit, cum radice, quæ supra posita est, hanc quoque committere; quò magis illa duo evincerent. Nec minus varietas defuit, tametsi pauca sint, in quibus hæc aliquid novat. Ita prout quisque jucundius assumpserat, aliud atque aliud genus formularum China China habuit. Compertum est, vero quam minimè aliena esse, quæcumque de hoc medicamento idonei auctores tradiderunt. Adro nec injuriis, quibus illud afficitur, credere, nec curare hæc Cl. Schachtius, ideoque etiam atque etiam ridere solet. Est tamen idem auctor, ut bene puris purgarisque corporibus, hoc genus adhibeatur. Id ubi est, Sydenhami, summæ viri, disciplinam, velut optimam præbendam ait. Is enim non his solum diebus, quibus febris est, verum et illis, qui intercedunt, id applicandam censet, quò ille cortex sanguine penitus combibatur. Hæcque eam rationem cum adhibuisset Leyde, quod

sydenhami
lib. i. c. 11.

sydenhami
lib. i. c. 11.

dam

Sydenhamii
laus.

dam à se feliciter ad sanitatem per-
ductos fuisse, idque adultâ hyeme, E-
dem Cl. Schachius confiteri solitus est.
Quæ cum ille in primis, nemque alia
documenta, in eo libro, permulta
laudaret, de eo quidem apud Aca-
demicos sic pronuntiare non dubitabat:
*Legite Sydenhamium, auctor est, qui
carere non potestis.* Ea quoque
ratio tentata in Nosocomio satis prom-
ptè respondisse visa est.

LIII.

Alia expe-
rimenta.

Verumtamen, dum in his esset Schach-
tius, neque dum omnes, qui quartanâ
detinebantur ad sanitatem pervenissent,
juxta in his quoque alia experta facere.
Circumferebatur quippe in rumoribus,
quemdam esse, per id tempus, Medi-
cum Hagæ Comitis, qui quartanas non
solum, verum etiam quâlibet febris,
& novo, & ignoto, medicamenti gene-
re, quàm levissimo negotio tolleretur.
Iique, ubi aliquis ex eo quæreret, unde
insolitum auxilium ad nos attulisset,
profiteri solitus est, se neque peregrino,
neque conquisito, medicamento
uti: verum id ipsum, quicquid esse

in Sylva Hagiana non difficillimè ab
omnibus comparari posse. Quid tan-
dem? Cum multa inibi quercus, mul-
ta fraxinus abunde exoriatar, ad-
ductus est suspitione Schachtius, ut il-
larum arborum cortices, si quid pos-
sent in febribus, experimentis dig-
num judicaret. Itaque, ex his u-
triusque, sæpius ante febres, eà ra-
tione utendum obtulit, quâ China qui-
dem uti consueverunt. Præter hæc, cum
Albū quoque Græcū ad eas res per-
tineret, quæ in sylva supra posita co-
piosè colliguntur, utique illius etiam
periculum facere non alienum censuit.
In his quid evenit? Sane usū cog-
nitum est, trium rerum, quas dixi,
quam libet adversus febres, medica-
mentum esse nobilissimum. Siquidem
& nunc gravissimis casibus opitulatz
sunt, & extra hos, rectè aliis quo-
que febricitantibus dari posse, ratio do-
cere potest. Sic autem opem contru-
lisse videbantur, veluti China China,
& Gentiana, & cætera, quæ propo-
sui. Ut si quartanam viribus orbas-
sent, aut etiam ex toto abegissent, illa
interposito spatio, recurreret nihilo-
minus. Dixi enim semel, nisi incli-

nata hyeme, ne unam quidem ex his,
ob pervicaciam singularem, submove-
ri potuisse, id est, perfecte ad sanita-
tem perducere. Cum interea medica-
mentorum viribus vix minus obtem-
perarent, quam quæ sunt levissima, &
cotidie recessionem sponderent. Qui-
dam tamen ex his hominibus fuere,
qui finita nondum hyeme, maturissime
ante veris tempestatem, & securitatem,
& bona valetudinis, recuperarunt.
Quidam, qui ob errores commissos,
vix alia de causa, manifeste retro lapsi
fuero. Alioqui salus his æque expedi-
ta fuisset, ac de quibus dixi. Hosque
tandem suo, non alieno seclere, diuti-
us a quartana detineri contigit. Ap-
pente enim Celsus: *Si febris quiescit,
dum meminit, ejus dies convalescit, neque vi-
dere frigus, calorem, cruditatem, lassitu-
dinem. Facile enim revertitur, nisi a
sano quoque aliquando diu timentur. Ac de
quartanis hæc hætenus.*

FINIS

DE eodem Morsu *Epi-*
demico Clarissimi, &
sapientissimi, Viri, Da-
mini Luca Schacht, In-
stitutionum Medicinæ, simulque
Præcōs, in Academia Lugdano-
Baravæ, Professoris celebrissimi:
Academicorum juvenum ad præctam
erga ægros faciendam, in Xeno-
dochio ejusdem ægis, Manuducto-
ris præstantissimi: tandemque fa-
cultatis, Collegiique Chirurgicæ,
quod apud Leydenfæ est, & Proci-
dis, & Baccalaurei ordinis
felicissimi sæculi nostri, in arte Me-
dici, Practici, ad auctorem Epi-
stolica narratio, sanè quam doctis-
simam.
Christophoro Love Moritio S. P.
D. Lucas Schacht.

Importunis omnino precibus à te rogatum ais, V. Cl. ut has ad me litteras dares: pro quibus ut gratias habeo maximas, ita te obnixè rogo ut ab ulteriori excusatione, & cæremoniis, porro abstineras, à quibus animum meum esse alienissimum jam dudum perspectum est tibi. Gaudeo autem esse inter vestros, qui de morbo superioris anni, qui tam graviter & vestras, & nostras, regiones afflixit, tractatum meditetur: tum quod universè (veluti novisti) omnium hodiernorum vestrorum Medicorum cogitationes de morbis plurimi semper æstimavi, in specie verò eorum, qui in Societatem Medicam merito suo inscripti sunt; tum quod materia ipsa digna est, quæ in commune omnium bonum rite examinetur. Quandoquidem hujus fore naturæ morbus, sed non semper sub eodem symptomatum apparatu, sæpius jam hæc loca infestat, veluti hujus rei testis esse potest annus 1666, 1667, de cujus anni morbo pluribus videri potest *opuscule* D. D. Sylvius, piz memoriz,

moria, 1668, 1669. & jam proxime
elapsus annus 1678, & 1679.

Quæ verò causa sit, quod Vir ille
Clarissimus, unâque cum eo Viri alii
eruditissimi, mentem de hoc morbo ju-
dicium exposculent, ego qui illis hacten-
us ignotus vixi, & me meo mensura-
re pede solitus latitare studeo, vix
percipio, nisi tu V. Cl. (forte ex mi-
mo amore mei) plura de me sinxeris,
quàm verè affirmaveris.

Itaque mihi diffusus, qui hactenus
nimium à scribendo aversum habeo,
maluissim à labore illo supersedere,
& securus post principia latere, alio-
rumque cogitata potius rimari, atque
admirari, quàm mea propalare.

Quando tamen tibi aliquid à me pe-
tenti negare hactenus religio fuit, &
nunc eadem stat sententia menti, &
nunc historia potius hujus morbi, quàm
adornatum, elegans, & longè petitis
demonstrationibus suffaltum de eo ra-
tiocinium, requiratur, morem tibi,
reliquisque meis discipulis amicis, li-
cet reluctante, trepidoque animo, ge-
ram.

Quam Historiam dum aggredior,
præmonebo in antecessum, me defectum

Amazouensis, quem hoc tempore valde
exoptabam, negotiorum autem mole
oppressum (novissi enim occupatio-
nes, id labores meos) in Diaria con-
gerere nihil quicquam potuisse. Adde-
que omnia, quae hic narratur, solum
moderatim exoluta, excussa, quanta
potui, diligentia, memoria, repetita
esse. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.

Facile itaque condonabis, si quid
fortean omissum, aut suo non possum
loco observabis, neque enim tam so-
lix mihi, ut olim, aule, senescenti
memoria est, ut omnium praeterito-
rum tenax, fideliter meminisse pos-
sim.

Allaboravi tamen, nihil ut refer-
rem, quod non observaverim, ma-
leis, ubi incertus eram, aliquid o-
mittere, quam temere aliquid referre,
cujus male relati a pluribus possum re-
dargui. At itaque sem ipsam aggrediar,
primum dicam, varia mihi huius mor-
bi futuri suspicionem, jam incipiente
vere, iniecisse, uti

10 Morbum prioris anni, qui po-
stea huic morbo nostro non valde ab-
similis

similis fuit, à quo nonnulli adhuc in-
fermi, atque imbecilles erant. ^{hic enim}
^{quod} Ventos perpetuo manentes eos-
dem, uti priori non tantum anno; sed
jam integro ferme biennio, & amplius
usque Epore autem illi præcipue Boreo
les, quod ad Orientem, modò ad
Occidentem versus eis. ^{modò}

3. Frequentem, & graviolem ubi-
que grassantem Scorbutum, declinan-
tem in diu Hyeme, aut jam incipiente
Veris. ^{hic enim}

4. Sanguinem, quem licuit videre,
plurimum hominum plene scorbuticum,
& corruptum, hoc est, dissolutum,
fluidum, nigricantem, gummosum, su-
permatante pellicula ferò pituosa;
per quam inequaliter mixtus transpa-
rebat sanguis. ^{hic enim}

5. Insolito quædam in morbis, tunc
spatis, symptomata, & ordinariam
quandam à communibus morborum illor-
um genio deviationem. Nam cum
vel antea sæpius observassem, isthæc
signa communes quosdam morbos de-

notasse, ex his protinus in eam opinio-
nem incidi (meministi enim ipse, ne-
que hæc tibi, tam subito excidere po-
tuere) simile quid denuò nobis immi-
nere : quem iustum meum metum (ut
eventus postea docuit) discipulis meis
exposui, & (quod fortuito potius
causarum concursu, quam meo judi-
cio adscribo) qualis ferme futurus es-
set, descripsi.

Transiit interea Ver, nullo, excepto,
ut dictum, Scorbuto, graviore mor-
bo notabile : duravitque ea nostra-
rium felicitas ad medium circiter men-
sem Augustum.

Eo tempore cum fortè Hornæ essem
(urbs est in Hollandia Boreali) una
cum uxore, & unâ filiarum mearum,
audio ex discipulorum meorum ali-
quo, feliciter ibi Praxin faciente, jam
ab unâ, alterâque septimanâ, morbum
ibidem quendam Epidemicum, & inu-
sitatum, graviter in plures sine discri-
mine vagari : In usus rei fidenter asser-
mabat se jam quindecim (erat au-
tem ille junior adhuc medicus) ante
meridiem agros ab hoc morbo labo-
rantes visitasse, & plures à meridie vi-
sitatum.

Motus

Motus hoc nuncio, ut citibus Lugdu-
nensibus adessem, iter animi relaxan-
di causa susceptum accelero, domum-
que revertor.

Quò cum perveni, vel postridie sta-
tim animadverti, etiam hic loci eun-
dem morbum in nervum erumpere,
pluresque communiter corripere, prae-
sertim ephelis egessos, aut jam gran-
diores exhiberi.

Mitis autem in principio morbus
videbatur, aded nulla inusitata hacte-
nus in eo symptomata apparebant: apparue-
rentque ordinario tertianam
intermittentem simplicem, aut dupli-
cem, sed rarius.

In initio
sui qualis
apparue-
rit.

Frigus hoc tempore in accessu par-
vum erat, & in quibusdam nullum: eo
recedente sequebatur nausea, & vo-
mitus, modò biliosus, modò pituito-
sus, modò mixtus: & biliosus qui-
dem hoc tempore magis bilis Vitelli-
nae, quam alterius: & post ea calor,
ut in tertianis legitimis fere passim a-
crior, cum siti, dolore capitis, & lumbi-
libus: hisce & febribus familiarissimis
Phaenomenis.

Nec difficilis tunc temporis, aut
tarda ejus curatio. Nam humoribus
vitiosis

vitiosis leviter alteratis, & evacuatis,
corporeque preparato, vel vulgari ali-
quo medicamento sudorifico, duas
horas ante Paroxysmum exhibito, faci-
le, integrèque solvebatur.

Sed id tamen petulante in eo obser-
vabam, quod qui ab illo curati videren-
bantur non tantum, sed reverà erant,
ex facili occasione, aut errore, in e-
um relabebantur, recidivà gravius,
quàm morbo affligente, & medica-
menti fortius resistenti.

Interca per apud nos jam antea fue-
rat, & adhuc dum erat, & postmo-
dum aliquandiu adhuc mansit, valde
calidus, siccus, & subinde siccus, ac
gravis, ventis (si rectè memini) per-
petuò fantibus Orientalibus, & modò
ad Boream, modò ad Austrum ibeli-
nantibus omnem quicquid omnem, quicquid

Fructusque & ceteros omnis generis
minimè in modum ubique in his otia ab-
bundabant, & avidissimè vorabantur.
Ita saltem Domiser Augustinus morbo-
rum scilicet, quos quilibet morbum

Qualis in
incremento.

Atque hoc tempore, postquam prius
suà apparentià, & si ita loqui fas sit,
personà, morbus ad proprium suum
genium excurrit, Medicisq; ostendit.

Accidit

Accidit illud præter propter post principium, aut medio mense Octobri.

Neque enim nunc, velut antea, sub forma tertianæ simplicis, aut duplicis apparuit, nisi in paucis, sed, quos invadebat, sub schematismo invalidæ febris continuæ satis acutæ: qualis etiam perstitit biduum, triduum, & amplius, prout aut serius, aut maturius, quæ necessaria erant, præscribebantur, quando eorum ope rursus modo in tertianam simplicem, modo duplicem, modo in febrem intermittentem Vagantem commutabatur.

Verum, neque, ut ante, aut invadebat, aut tempora sua percurrerebat. Cum enim antea more tertianarum legitimarum, & sat cito, & cum ordinariis earum symptomatis, moveretur, nunc protrahi so, aut post statum, incipit, & interea acutarum instar, vehementer habere initium, ac incrementum, viribus statim in initio, ad normam Febris malignarum, prostratis, ac dejectis, addo, ut viderim homines ceteroquin robustissimos, à biduana, aut tridua, ejus afflictione, tantopere debilitatos, ut nec pedibus insistere, nec lecti mutationem absque

que periculo ferre non potuerint.
Symptomata autem, quæ hoc tempore in eo observabantur, alia quidem communia erant plerisque, alia verò quibusdam propria.

Communia fere erant sequentia.

1. Frigus aliquod in initio paroxysmi, in aliis levius, & brevius, in aliis verò gravius, & diuturnius.
2. Mox diminuto, aut recedente frigore, nausea, & vomitus, variorum humorum, pituitosorum, acidorum, sed ordinario bilis æruginosa, aut porracea ab admixto acido alterata, & corrupta.
3. In quibusdam etiam mox à vomitu Diarrhoea varia. In quamplurimis utraque excretio simul urgens, Cholera tunc dicta. Et quod notandum, quibus illa statim à principio accidebant, illi & levius, & facilius postea morbum tolerunt, & citius, minori-que cum periculo ab eo evadere.
4. Anxietas intolerabilis circa præcordia, præ qua neque respirare satis liberè

liberè, neque quiescere, neque uno se
satis loco in lecto continere poterant.
Atque illa angebatur.

4. Incremento postmodum calore,
qui in aliquibus erat blandior, in aliis
verò aridus, aliquamdiu, & valde a-
cris. Hoc tempore

6. Plerisque caput, lumbi, abdo-
men, omnesque artus, & membra ita
dolebant, idque statim ab initio, per-
inde ac si fustibus contracta fuissent.
Alii propterea

7. Aliquot continuas noctes dor-
mire non poterant. Alii è contrario,
quibus ea levius dolebant, somnolen-
ti erant, & quasi comatosi, in quibus
proinde abstinendum fuit à paulò for-
tioribus Narcoticis, quod, genus
morbi ex hoc perspicuens, sedulò pro-
pterea, & religiosè, in tota hac praxi
mea, in omnibus meis ægrotantibus,
observavi, eò magis quòd adverte-
bam, plerosque hos Comatosos mor-
bo succumbere, paucosque evadere.

8. Sitis

8. Sitis plerisque non tamen omnes
 æque graviter, afflixit. Eam qui tol-
 lere multo potu aggressi sunt, pluri-
 mum anxietates suas auxerunt, sive
 cum retinerent, sive rejicerent.

9. Venter mirum in modum qui-
 busdam distendebatur à flatibus, qui-
 bus excretis anxietas quodammodo
 minuebatur. Duravitque ea distentio
 in aliquibus adhuc diu post quam à
 morbo convaluerant, licet aut spon-
 te, aut ab arte, alvus in dies move-
 retur.

10. Appetitus omnibus ferme in-
 totum erat prostratus, & dejectus,
 veluti & assumptorum fermentatio, ac
 distributio, neque reddi illa, aut re-
 staurari, nisi tarde, difficulter, &
 magno cum molimine, potuerant.

11. Alvus segnior his fuit, quibus
 Diarrhœa in principio non erat obor-
 ta: imò his ipsis etiam postea.

12. Pulsus in plerisque parvus, de-
 bilis, celer, & frequens,

13. Respiratio

13. Respiratio crebrior, difficilior,
& cum diutina anxietate anhelosa.

14. Vires statim, ut ante etiam
monitum, prostrata; quæ remitten-
te licet morbo, nec medicamentis, nec
victu analeptico, nisi admodum tar-
dè, restitui potuerunt.

15. Qualitates pleneque in facie
statim mutatae, & notabiliter, adeo
ut semimortuis non absimiles videren-
tur, mansitque diu post morbum
hæc mutatio.

16. Urinae erant variae. Quibus-
dam in initio clares, sed ardentes, ru-
bræ, ac crassiores, quæ tamen postea
turbabantur, & sedulentiam ad fon-
dum dimittebant: aliis statim turbi-
dæ, aut turbatae. Paucissimis planè
crudæ, aquæ, aut tennes.

In initio hujus morbi miro profue-
runt.

1. Venæsectio, in principio statim
administrata.

2. Purgatio.

2. Purgatio.

3. Diaphoreticorum usum.

In incremento indifferens erat Venæ sectio: proderant autem potissimum sequentia.

1. Decoctum,

Petasidis,

Scorzonera,

Cornu Cervi, rasp.

Fol. Borrac.

Bugloss.

Limon. integr. in calcas dissol.

Seminis Aquileg. & similium quorum-

dam aliorum, additis subinde le-

vioribus quibusdam purgantibus,

Fol. Scam. mund.

Syr. de Cichor. cum Rheo, aut simi-

libus, aut iisdem seorsim usur-

patis.

2. Mixture incidentes, attenuantes, aperientes, & Diaphoretica, v.g.
ex

Aq. Petrosel. Memb. aut

Fenicul.

Cinnamom.

Amis.

Diaph. autem sunt omnia
 Quibus subinde etiam cum suc-

Quibus subinde etiam cum suc-
 Quibus subinde etiam cum suc-
 Quibus subinde etiam cum suc-

Sp. Sal. Ammon. dixerat. Quibus
 Pulveres Diaphoretici, precipue ex
 Diaphoretici, precipue ex
 Diaphoretici, precipue ex

Theriac.
 Theriac.
 Theriac.

Hoc tempore autem morbus in dies
 in plures proferpebat, precipue in a-
 duliores, magis tamen in rusticos,
 quam in urbanos; & magis in alios,
 quam in hac nostra civitate.

Vigente

Qualis in
an. p. m.

Vigente autem morbo præcedentia omnia fuere gravissima, præcipue vero anxietas illa, nausea, vomitus, dolor capitis, imbecillitas, & sic porro.

Et hoc tempore, quod fuit circiter declinante Octobri, sequente vero mense Novembri Febris continua diutius, quam hactenus, durabat, ægrosque diutius diuexabat.

Neque aut solvebatur, aut mutabatur, nisi productis primùm Aphchis, in plerisque levioribus, albicantibus, aut mollibus, in quibusdam tamen mali moris. Et hi posteriores omnes de vita sua periclitati sunt.

Ubi verò solvebatur, plerumque solvebatur imperfectè, aut in febrem intermittentem convertebatur intertam, modò tertianam simplicem, modò duplicem, modò quotidianam, modò vagam, & sic porro, remanentibus nihilominus dolore capitis, lumborum, artuum, appetitu prostrato, siti, anxietate, respiratione difficili, languore, lassitudine, somno depravato, diminuto,

ante, aut abfolito. Memini enim vi-
diffe, & curaffe, qui integras octo
noctes continuas, & plures, ne uni-
cui quidem horulam quieverant, &c.

Eadem fere, ut antea, ufurpata, ni-
fi quod in gratiam Aphtharum, inter-
na quidem Hordeata, & Emulfiones,
Linimenta, & fimilia, externe verò Gar-
garifmata ufurpata funt.

Atque hæc quidem declinante jam
morbo, perfeverabant. Quando tan-
dem feviffimus, & moleftiffimus, hic
morbus in quartanam degeneravit.
Quod duobus fere accidit modis.

Alii enim in illam inciderunt fine
prævio hoc morbo : atque eorum Fe-
bris fere regularis eft, fimplex, aut duplex, quam legitimam vulgò appel-
lant : alii poftquam jam à priore mor-
bo integrè convaleverant, & inter fa-
nos, fultem nequos ex convalefcencia,
merito, & jure, numerabantur, & ho-
rum quartanæ medio fere fe habent
modo : alii denique immediatè ex hoc
morbo

morbo in quartanam prolapsi sunt, sed eorum febris fere triplex est, Continua juncta, & planè anomala; qui propterea etiam lecto affixi, aut miserè degunt, aut extrema solvunt.

Notandum vero:

1. Ab hoc morbo paucos omnino obiisse, initio ægrotantium numero, nisi jam declinante morbo. Quod quò clarùs agnoscas, pro vero tibi affirmare possum in hac tam populosa civitate nostrà nunquam durante, aut ferviente hoc tam diro affectu, numerum defunctorum aut ascendisse, aut superasse, centum & quinquaginta homines spatio integræ, aut totius septimanæ.

2. Plures rurì, quàm in urbibus defunctos.

3. Plerosque senes ab eo devictos, si ab illo corripiebantur, eorum verò paucissimos evasisse.

4. Cor-

4. Corpulentiores magis periclitatos fuisse, quam macros.

5. Ex omnibus Ecclesie reformatæ Anglicanæ membris in hac civitate, hactenus ab hoc morbo interjisse neminem: quod, dum hæc scribo, retulit mihi fide dignissimus D. Hickman, pastor illius Ecclesie.

Succellit huic morbo jam inde à medio circiter hujus mensis Novembris Coryza, sive gravedo, quæ communiter fere vagata est in plerosque, molesta, diuturna, ac gravis. Eius occasione nata.

Consequens hujus morbi.

1. Tussis satis vehemens.

2. Angina acutissima, quæ spatio paucorum dierum, subinde etiam horarum, nonnullos è medio sustulit.

3. Peripneumoniz pariter periculosa, & acuta.

Plenitides

4. Pleuritides tum legitime, tum nothæ, similem in modum acutissimæ, & quibusdam exitiales, quibus scilicet, quæcumque adhibitâ curâ, & diligentia, phlegmata a pectore deturbari non potuerunt. Atque horum morborum vi plures à medio sublati, præsertim iuui, quam toto prioris morbi de cursu, aut tractu.

Nunc (Deo sit laus) morbus (exceptis quartanis) porro scire incipit.

Andivisti, V. Cl. genium huius morbi, ejus exortum, incrementum, statum, ac declinationem, & in omnibus, singulisque ejus temporibus communia plerisque symptomata.

Nunc paucis etiam intellige peculiariora quædam, & paucis propria Phenomena. Qualia fuere

α. Odontalgia, cum elevatione quadam, ac vacillatione dentium, quæ vigente, imprimis morbo, satis frequens.

β. Dolor

1. Dolor gingivarum, earumque
cruentatio, & corruptio.

2. Hemorrhagia narium.

3. Foeminarum menstruatio ante
tempus.

4. Hemorrhoides coecae, aut fluen-
tes.

5. Mucio cruenta.

6. Convulsio, & Spasmus.

7. Prunella.

1. Dysenteria, siue dejectio cruenta,
plerumque cum dolore, & tormini-
bus, in ano, alteroque indolens.

2. Maculae quaedam, Scorbaticis
non abfimiles, quae frequentiores e-
rant, & diversae tum magnitudinis,
tum figurae, tum coloris. In paucissi-
mis autem verè Petechiales, quas in
tribus solum, quatuorve familiis ena-
tas

tas vidi, in quibus etiam quæ grava-
bantur febres erant acutissimæ, & maligni-
ssimæ, & admodum contagiosæ. Ve-
rùm id accidit solummodo vidisse in
principio morbi.

Parotides spurie.

Recensita illa Phenomena peculia-
ria, & quibusdam propria appellavi,
non quòd valde rara existerent, in quàm
multis enim à me, & ab alijs animad-
versa sunt, sed quòd communiter ta-
men huic morbo non fluere & ingre-
ssu, aut assidentia.

Atque hæc sunt, V. Cl. quæ mihi
de hoc morbo suggessit memoria.

Quæ an sint conventura cum sym-
ptomatis à Vobis in hoc morbo ob-
servatis ego quidem scire ex viris illis
eruditissimis, atque expertissimis, a veo.

Vera autem illa esse omnia, quæ
narravi, & ipse certò scio, & reliqui
mecum sciunt, quotquot hinc Lugduni in
Batavis

Belavis ad eum curandum vocati sunt.

Quo tamen & re ipsi, de qua agitur, & Vobis, Viri Clarissimi, & animo meo satisfacere, consultum duxi, hanc, quam exaravi, Historiam, cum primariis hujus urbis Medicis D. D. Theodoro Maton, D. D. Joh. Groenvelt. D. D. Frederico Deckers, D. D. Petro Gequier, conferre, ut si quid forte memoria mea excidisset, illud candidè supplerent. Presto fuere omnes, nihilque his addendum censuerunt, non simpliciter ablati, sed in præter, quæ ecquid, et quidnam aliarum civitatum Medici observaverint (audivimus enim in Belgio ipsos, variisque ejus urbibus, aliquam in symptomatis repertam fuisse diversitatem, veluti in diffusionem sui, atque exitu, quodammodo, distulit à se morbus. Plures enim Harlemi, Amstelodami Delphis, quàm in hac civitate nostrâ, correpti sunt, sed ubique plures rari, quàm in omnibus, leviusque apud nos, quàm valibi, ferociter) dicere quidem pro vero hæcenus non possumus.

Atque

Atque hæc sunt, Vir. Cl. quæ de hoc morbo referre potuimus. Quæ si forte desiderium tuum non expleant, utcumque tamen petitioni satisfaciunt, aut respondent. *Quæ scilicet tempore primum, quibus annis symptomata in Hollandia apparuerit; quo tempore primum, quibus modis obpugnata sit; quasque vicissitudines sustinuerit.*

Ea verò nudè enarrata, sine ullo verborum, aut styli elegantionis apparatu, aut strophis, sine ornatu ullo, tibi, tuisque, valde placitura, non est, quod multum confidam: satis erit, si veniam aliquam mereantur, aut excusationem, quam mihi à Vobis spondeo, qui nullus dubito quin hoc mecum in huiusmodi negotio cogitetis.

Ornari res ipsa vitæ, contenta locuplet.

Quapropter an hanc laciniam operi, procul dubio, petitioni, & accurate elaborato adfulendam, aut subnectandam, putaturi sitis valde dubito.

ego saltem vehementer non opto.

Tibi tamen, Vir amicissime, omnibusque meis discipulis, gratias ago, quòd famæ ac honori nominis mei tantopere invigiletis, meque dignum & memoriâ vestrà, & favore, judicetis.

Virum autem illum celeberrimum, quem ego plurimum veneror, meo nomine ut salutes, veluti & reliquos ejus socios, obnixè rogo; veluti & te, & reliquos meos discipulos, nòminatim verò D. D. Oviatt, amicos, & fautores plurimum salvere jubeo, Vestrum omnium addictissimus amicus.

Lucd. Batov.

Decemb. 21.

1679.

Lucas Schacht.

FINIS.